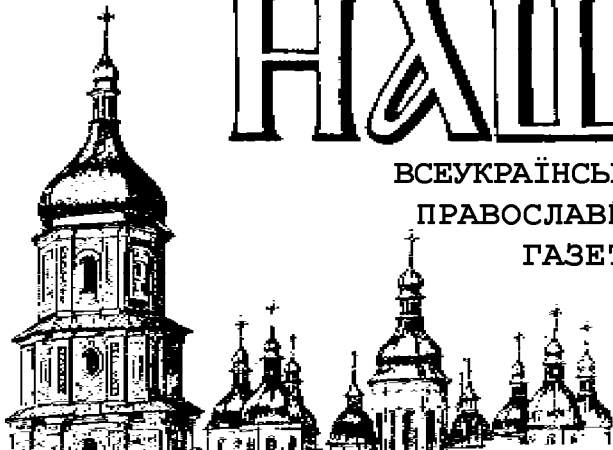

НАША

ВСЕУКРАЇНСЬКА
ПРАВОСЛАВНА
ГАЗЕТА

ВІРА

М. КНІВ

Газета заснована 1 вересня 1989 року

Наш індекс 61671

Євген СВЕРСТЮК

Надворі розвиднюється

Іван Огієнко. Твір Марини Савченко

Майдан 2013 року був раптовою несподіванкою. Передусім для Кремля, який не розумів, що значить «терпець народу урвався».

Великою мірою Майдан був релігійним. Він був суворішим, виразно національним і водночас мовнотолерантним.

Ніколи в нашій попередній історії національний гімн «Ще не вмерла» не звучав так задушевно, навіть інтимно, з сотень тисяч грудей, і ніколи він ще так не єднав Україну. А молитва ніколи ще так не височі-

ла над Майданом.

Що стосується релігійного духу в народі, то він раптом ожив і піднявся. Церкви дуже вже порізнені конфейсійно і чимало клерикалів політичнозаангажованих проти України.

Однак це лише рецидив важкої хвороби Церкви, що десятиліттями служила лукавому, а водночас молилася Богові.

Чи минає хвороба? Хто вміє бачити, той бачить симптоми одужання, переважно серед молодих, що

тягнуться до справжньої віри.

В червневому числі «Нашої віри» опубліковано заклик до загально-національної молитви — «З Христом — ми сила».

Хотілося б щоб цей заклик мав резонанс в суспільстві і щоб до газет писали свої відгукки читачі та розгойдували ту хвилю, яка має оживити майданний дух у народі.

Надрукована в тому ж числі промова Президента України на інавгурації має також значення на довгий час. Вона засвідчує новий етап стосунків з тим, кого обережно називають «північним сусідом».

А йдеться про російський «беспредел» в українських пампасах!

Про російську політику в Україні унікалі говорити і тому, що це «загальне місце», і тому, що це щось непристойне за рівнем безсоромності й цинізму. Хай, мовляв, усі звикають, як до норми. Сама Росія — і брежнєвська, і путінська — підписала норму про заборону іноземного втручання у внутрішні справи інших держав, але так, наче її самої це не стосується. Так, наче туго розуміє слова.

Суть неправової держави в тому, що вона універсальний принцип права, закону, обов'язкового для всіх, повертає до печерної норми: коли я тебе з'їдаю — це прогресивно і правильно, а коли ти мене — то злочин.

Вчора шне гасло про «зближення двох братніх народів» уже далеко позаду. З церковної дзвіниці Патріярх Кіріл бачить уже «слияние» и «усиление статуса русского языка в Украине».

За кон'юктурними фігурами імперської інтелігенції снують нелякани агенти спецслужб, які

допомагають реалізувати сценарій зсередини. Здавалося б вони закидають таку блешню, якої не візьме жоден карась. Але російські політехнологи добре вивчили «карасів»: виявилось, багато з них крутиться навколо блешні.

Правда ігнорується цинічно, цінується те, що явно вигідно. Тотальний обман і брехня там в тому ж стилі, що й за «будівництва комунізму».

Кремлівський вождь звільнив себе від правил дипломатичної пристойності і від міжнародних зобов'язань. Його ненависть до України важко назвати політикою — то варварське ворогування і війна усіма підступними, ніцими методами — війна проти цілого народу!

Отже інавгураційний виступ Президента України засвідчує новий етап Незалежності України, що ставить суворі вимоги перед кожним громадянином і закликає до постійної готовності захищати свою свободу щоденно, чесно і сміливо.

Вітер історії надимає наші вітрила.

Але пам'ятаймо, що від кожного з нас залежить і моральний, і психологічний, і функціональний стан України, яка бореться і має перемогти.

Релігійний дух Майдану має бути морально-релігійним духом нашого дому.

Â ÖÛÎ Ì Ó ×ÈÑÈÌ:

ÀÖÖÏ ÁÍ Á Ì ÐÀÀÀÀ	
Ì ÐÏ ÈÐ ÀÑÛÈÖ ÀÖÖÖ	3
ÈÏÈ×Í ÈÈ ÁÏ ÈÏ ÑÏ Ì ÀÖÀ	4-5
«Ì ÁÌÀ×ÖÖÖß... Í ÁÏ ÅÇÀÁ Á»	
ÈÁÑÌ ÈÈÑÁÏ ÈÏ	10
ÖÈÐÁÏ Á Ì Ì Ò Ò Á Ì ÁÈÁÁÏ Ì	12
ÀÁÁÁÏ ÖÐÁÏ ÈÈÁÈÈ	12-13
ÀÁÈÈÏ Á ÇÖÀ×ÁÏ ÈÏ ;	
Ö ÁÌ×Í Ì ÑÖÏ Ç ÖÈÐÁÏ Ï Ð	14-15

Україна прощається з Митрополитом Володимиром

Україна прощається з Митрополитом Володимиром предстоятелем Української Православної Церкви, який роками тримався «на Божому слові» і явив справді **християнську силу в слабкості**.

Відколи він поселився в Києво-Печерській Лаврі, населеній вихованцями московського патріархату, на поверхню виходив тільки політичний бік вислужництва перед князями світу. Важко уявити, як йому, справді віруючому і доброму, доводилося терпіти лукавство, приховане рясами, і як йому було читати наші запитання: «Що то за церква, яка не молиться за душі мільйонів православних християн, замучених голодом, зате поминає їхніх катів?» Років десять тому Митрополит Володимир вголос згадав замучених голодом і було зрозуміло, що він за них завжди тихо молився. Але прес-служба Київсько-Печерської Лаври поспішила заявити, що «трапилась помилка».

Відтоді Митрополит Володимир залишався зі своєю молитвою, а вислужники — з політикою Кремля. Може його терпіння підтримувала Христова притча про кукіль, який має дозрівати разом з пшеницею аж до жнив, поки його зберуть окремо і сплять? Цікаво знати, як цю притчу трактують орденоносні опоненти бл. п. Володимира ієрархи донецький і одеський?

Але бл. п. Володимир створив свою своєрідну притчу про молитву і ласку, здатну утихомирювати духовно недужих і підтримувати атмосферу зцілення в святій обителі.

Редакція «Нашої віри» віддає останній поклін і приносить молитву за Царство Небесне бл. п. Володимира

Святі Отці про безнастанне прикликання Божого імені

Св. Йоган ЗОЛОТОУСТИЙ

Дякуватимемо Богові завжди. Бо вкрай недоречно щодня насолоджуватися Його благодіяннями і навіть словом не сповідувати Його благодаті, та ще й тоді, коли таке сповідання приносить нам нове благо. Бог ні в чому нашому не має потреби, а ми маємо потребу в Його всьому. Благодарення не додає Йому нічого, а нас чинить більш своїми щодо Нього. Якщо, пам'ятаючи про благодіяння людей, зіграємося сильнішою до них любов'ю, то тим більше, безнастанно пам'ятаючи численні благодіяння до нас Владики нашого й Господа, станемо теплішими до Нього й ревнішими до Його заповідей. Тому й каже Павло: вдячними будьте (Кол. 3, 15). Пильнування дару благодіяння є найкраща пам'ять про нього й справді постійна подяка на ділі.

Св. Йоган ЛИСТВИЧНИК

Той, у кого в нутрі Бог заклав Собі оселю, не має потреби вигадувати й придумувати слова молитви; тоді-бо сам Бог усесильний, уселбгий просвіщає тебе, що й скаже в молитві, і серце запалає, і виливається в почуттях слізного зворушення, й душу підносить до зітхань невимовних від сильних бажань і глибоких зворушень.

Тоді, каже, ум Божою благодаттю підноситься вгору до Того, Хто дає молитву моливникам, і той за Його надхненням турбується про слова, які йому проказувати в молитві: тоді вона лине в нього із серця, без слів виливаючись у полум'яних почуттях благоговіння, відданості й любові.

Св. Ісихій ЄРУСАЛИМСЬКИЙ
до Теодула

Якщо не сповнить чоловік Божої волі і закону Його у нутрі своєму, тобто у нутрі серця, то й поза ним не може він легко їх виконати.

Таким чином душа може у Господі стати у своїй пишності, красі й праведності, як сплатку створив був її Бог, прекрасно й праведною, як казав великий раб Божий Антоній: «Коли в душі ум перебуває таким, яким належить йому бути за природою, тоді чеснота твориться сама собою». І також він ще мовив: «Бути душі праведною — це те ж саме, що мати її ум у природному стані, як він створений». І трохи нижче знову каже: «Очистьмо ум, бо я вірю, що всебічно очистившись і набувши свого природного стану, він може стати прозорливим і бачити більше й далі від демонів, маючи в собі Господа, що дає одкровення». Ось що каже знаменитий Антоній, як оповідає Атанасій Великий у житті Антонія.

Св. Варсануфій та Йоган

Якщо ж Він — наше пристановище, то згадаймо, що ж Він мовить: І до мене поклич в день неволі, — Я порятую тебе, ти ж прославиш Мене (Пс. 49, 15). Отож, навчимося того, що під час скорботи неодмінно треба прикликати милостивого Бога. А прикликаючи Його ім'я, не пишаємось помислом. Хто ж, окрім безумного, пишається отримуючи від кого-небудь поміч? Ми ж, як ти що потребуємо Бога, призиваючи Його ім'я на оборону від супротивників, якщо не безумні, то не маємо пишатися помислом, бо з потреби прикликаємо і зі скорботи прибігаємо. І понад те: ми маємо знати, що безнастанне прикликання Божого імені — це лік, що умертвляє не лише пристрасті, а й саму їхню дію. Як лікар вищує (відповідне) лікування чи пластир на рану страдника, і вони діють, причому хворий не знає, як це (відбувається), саме так і Боже ім'я, коли його призивають, гасить всі пристрасті, хоча ми й не знаємо, як це стається.

Коли мені видається, що мій помисел є безмовний і його вже ніщо не бентежить, не обтяжує, чи

добре й тоді повчатися у прикликанні імені Владики Христа? Бо помисел каже мені: тепер, коли ми перебуваємо в мирі, в цьому немає потреби.

— Ми не можемо думати, що посідаємо цей мир, допоки визнаємо себе грішними, бо в Писанні сказано: Для безбожних спокою немає (Іс. 48, 22). Якщо ж немає миру в грішників, то який оце (в тебе) мир? — Страхаймося, бо написано: Саме як говоритимуть: «Мир і безпечність», — тоді несподівано прийде загибель на них, як мука тієї, що носить в утробі, — і вони не втечуть (1 Сол. 5, 3). А ще трапляється, що й вороги з хитрістю дають серцю на часинку відчутти тишу, аби припинилося прикликання Божого імені: бо знають, що від прикликання Його імені вони знесилюються. Знаючи це, не припиняймо прикликати на поміч Боже ім'я, бо це є молитва, та й Писання каже: Безперестанку молись (1 Сол. 5, 17), а те, що не має перерви, не має й кінця.

Коли бачу, що хтось чинить недостойно, чи можу я судити про цю недостойність? І як уникати осудження ближнього, що від цього походить?

— Те діло, яке справді є недостойне, ми не можемо не визнавати таким бо як тоді уникнемо шкоди, що від нього постане? Того ж, хто чинить це, не слід осуджувати, за словом Писання: Не судіть, щоб не суджено й вас (Лк. 6, 37), бо нам належить визнавати себе грішними більше від усіх, а прогіршення брата маємо вважати своїм власним і ненавидіти лиш диявола, що сплоскує чоловіка. Якщо хтось зіштовхнув когось до ями, то ми осуджуємо не того, хто впав до ями, а того, хто штовхнув його. Саме так і тут. Трапляється, що чоловік робить діло, яке іншим збоку видається недостойним, але він чинить те з благим наміром. Однак ми не знаємо, чи розкається, не стане брат, що згрішив, благоводиним Богом через свою смиренність і сповідь. Фарисей відійшов, осуджений за свою пиху. Знаючи це, наслідуймо смирення митаря й осуджуймо самих себе, аби бути виправданими, й уникаймо фарисейської пихатості, аби не бути осудженими.

Помисел навіє мені страх, мовлячи: «Диявол може зробити так, що ти згрієши, навіть якщо й не хочеш, бо ти покірний щодо нього». — Я дуже цим журюся.

— Не думай, що диявол має над кимось владу: причина гріха полягає в нашій свобідній волі, а не в присилуванні того, що неначе отримав над нами владу. Людину ніхто не силує ні до спасіння, ні до гріха. Чи своєю владою сплоскує диявол Єву, чи порадою? Ніде не видно його владу, бо ніхто не міг би уникати (гріха), якби він мав владу. Ми схожі на вільну людину, що добровільно віддалася іншій у рабство, але з часом отямлюється й розкається. Але якщо при тім не вдається вона до сильнішого за її (ворога), то не зможе визволитися. А коли вдається, то неправдивий її пан, знаючи, що людина не є його власним рабом, не посміє нічого їй зробити перед Всесильним. Отож явно, що диявол не має влади над чоловіком. Тож і ти скажи своєму помислові: я справді боржник, але прибіг до Того, Хто може мене визволити, який кличе мене і мовить: Прийдіть до Мене, всі струджені та обтяжені, — і Я заспокою вас (Мт. 11, 28), і я маю завжди бути невсищаним, аби знову не впасти в руки ворога.

Еммануїл тлумачиться: **З нами Бог**. Відтак випробуйте себе самих, чи воістину є з нами Бог? Якщо ми віддалилися від зол і відчужилися від їх винахідника — диявола, то воістину з нами Бог. Якщо згріємо нам солодкість лихих учинків і ми насолоджуємося бажанням добрих діл і тим, щоб завжди мати оселю на небесах, то воістину з нами Бог. Якщо на всіх людей дивимося однаково й усі дні (скорботні й благополучні) для нас однакові, то воістину з нами Бог. Якщо любимо тих, що ненавидять, паплюжать нас, докоряють нам, зневажають нас, завдають збитків і пригнічують нас, так само як тих, котрі нас люблять, хвалять, приносять нам хосен і вмиротворяють нас, то воістину з нами Бог. Ознака ж того, що досягнув цієї міри, полягає в тім, що такий чоловік завжди має з собою Бога, бо Господь завжди з ним.

ВІДВЕРТА РОЗМОВА

Духовна правда про людську душу

В радіопередачі «Благовіст» на Першому Національному постійно лунає проповідь Божої Істини з уст схимонахині Єкатери́ни. Вона почала проповідувати у 1997 р. з благословення архимандрита Никодима (Замборського, нині покійного), настоятеля Подвір'я Грецької Православної Церкви в Києві. У 1999-2001 рр. була насельницею Свято-Преображенського жіночого монастиря (Летичівський р-н на Хмельниччині). Останні кілька років перебуває в затворі (м. Київ). Духовні повчання цієї православної подвижниці дійшли до читачів також у збірниках «Духовні бесіди за словами Святих Отців Православ'я» (1999) та «Духовна скарбниця. Святе Письмо про сучасність і майбутнє світу» (2004, обидві — К.: Криниця).

Ця книга — не просто бесіда авторів із читачем, а відверта розмова з погляду Божої Правди — з людиною. Про стан її серця і стан світу, спричинений злом і людськими гріхами. Проповідниця ставить людську душу перед страшною картиною духовної деградації, намагаючись пробудити живе сумління й потребу очиститись заради спасіння. Бо шлях без Божої допомоги веде людство до самознищення, а Землю — до руйнації. Саме це застереження звучить у книзі «Відверта розмова. Духовна правда про людську душу», що написана на основі Святого Письма.

Поезії Т. Майданович підсилюють глибину любови і тривоги, що ними сповнена ця правдива розмова з сучасником.

Схимонахиня Єкатери́на (Київська)

ЯКИМИ У ЛЮДЕЙ БУДУТЬ СЕРЦЯ, — ТАКИМ БУДЕ Й НАВКОЛИШНІЙ СВІТ

Богородиця Велика Панагія. XII ст.

*Земля буде дощенту зруйнована та
пограбована вся,
бо це слово Господь проказав.
Осквернилась земля
під своїми мешканцями, бо
переступили закони,
...зламали вони заповіта відвічного...
Тому землю прокляття поїло,
й одержують кару мешканці її...
Іс. 24: 3, 5, 6*

Можна часто почути з вуст людей: «Подивіться, в якому світі ми живемо! Брехня на кожному кроці. Жорстокість... Війни... Терор... Насилля навіть у родинах. Знову підіймає голову фашизм. Якщо був би Бог, то такого не відбувалося б. Або ж: «Куди дивиться Бог? Чому Він потурає злу?» Навіть віру в життя після смерті називають величезним злом, а Боже покарання людини за зло — Божим гріхом.

З цього приводу у пророка Єремії сказано: «Чого ж нарікає людина? Нехай скаржиться кожен на гріх свій» (Плач 3: 39). А святий апостол Павло дає таку характеристику подібним неправдомовцям: «...обмовники, ...богозневажники, ...нерозумні, зрадники...» (Рим. 1: 30, 31); «...отрута зміїна на їхніх губах..., руїна та злидні на їхніх дорогах...! Нема страху Божого перед очима їхніми...» (Рим. 3: 13, 16, 18).

Адже Господь ніколи не приходив від людини, що для іспиту людських душ на вірність Собі, Він Сам допускає дію зла у світі. «...Я Той, Хто... серця вивіряє, і Я кожного з вас дам за вчинками вашими» (Об. 2: 23); «Неможливо, щоб спокуси не мали прийти, але горе тому, через кого приходять вони!» (Лк. 17: 1), — це слова Господа нашого Ісуса Христа.

Господь дає таку духовну оцінку Своім зрадникам: «Людське серце — найлукавіше та невігоїтне...» (Єр. 17: 9). Саме через такі найлукавіші та невігоїтні, одним словом — спотворені серця, і діє сатана. Дух зла розповсюджує неправдиві відомості стосовно Бога через своїх слуг, які стверджують, що Бога взагалі не існує або звинувачують Бога у всіх людських гріхах чи у потураних злу. Ця хула на Бога відвертає духовно необізнаних людей від віри в Бога. Так і гублять людські душі сатанинські слуги.

Божі вороги воюють проти Бога різними підлими способами. Хитрощі перекручують та паплюжать Божу Істину. Прославляють та роблять взірцем для наслідування аморальних нелюдів. Про таких неправдивих учителів святий апостол Петро говорить: «...через них дорога правдива зневажиться. І в зажерливості вони будуть ловити вас словами облесними. Вони — джерела безводні; ... для них приготований морок темряви! Бо висловлюючи марне..., зваблюють пожадливістю тіла й розпустою... Вони волю обіцяють, самі будши рабами тління» (2 Петр. 2: 2, 3, 17—19). Всі ці сіячі згубних теорій мають одну підступну мету: зводити людей зі шляху спасіння душі, щоб догодити цим своєму хазяїну — сатані. Тому брехня, спрямована проти Бога, всіх їх об'єднує з дияволом, якого Ісус Христос називає неправдомовцем і батьком неправди (Ів. 8: 44). У книзі пророка Ісаї вони відверто говорять про це самі: «...помножились наші переступи перед Тобою, і свідкують на нас гріхи наші, бо з нами переступи наші, а наші провини — ми

знаємо їх! Ми зраджували й говорили неправду на Господа, і повідступали від... Бога...» (Іс. 59: 12, 13); «...бо брехню ми зробили притулком своїм і в брехні ми сховались!» (Іс. 28: 15).

Ідучи в атаку на Бога, сатанинські слуги відволікають людину від найголовнішого в її житті — від внутрішньої боротьби з духом зла — перенацілюють її на зовнішню боротьбу з іншою людиною. Для цього й створюється ними образ зовнішнього ворога. А в людські серця засіваються плевели національної гордині, щоб зводити людей зі шляху спасіння душі, штовхаючи нерозумні серця на згубну дорогу ненависти та нетерпимости до іншої нації, до іншого народу. Що призвело в наш час до расової неприязні і нечуваного спалаху насильства на цьому підґрунті: тероризму, міжетнічних збройних конфліктів та затяжних війн, як зазубу знищення людей.

Агресивність та повсюдне злочинство людей викликають гнів Божий, який призводить до руйнації основи життя — землі. Розповідаючи Своім учням про ознаки кінця світу, Ісус Христос говорить саме про такі жахливі наслідки діяльності сатанинських слуг: «І зведуть багатьох. Ви ж про війни почуєте..., — глядіть не лякайтесь, бо «станеться належить тому». ...Бо «повстане народ на народ, і царство на царство», і голод, мор та землетруси настануть місцями» (Мт. 24: 5-7).

Господь розкриває нам, що причиною бід у світі є «гідота спустошення на місці святому» (Мт. 24: 15). Тобто духовна деградація людської душі, яка втратила

Тетяна МАЙДАНОВИЧ

*Коли прокинуся до світу,
Не розтуляючи очей,
Душа почне ясну молитву
За ближніх і за світ оцей.
І хоч поривно, та безслізно, —
Не так, як це було колись,
Уже безтрепетно, безслівно,
Молись, душе моя, молись!
...Слава Тобі, Господи,
слава Тобі...*

внутрішній зв'язок з Богом. Якщо ж людина повірила в силу сатани та зреклася Бога, то й пожинає плоди власного божевілля. Служіння злу неминуче обернеться для неї трагедією. Адже тільки Господь має владу над сатаною. А світ без Божої допомоги буде тільки жорстоким, злочинним. Бо людина, керована духом зла, живиться злом та думає повсякчасно лише про злодіянство. Тому й існує у світі звірство: вбивства, садизм. Одним словом сатанізм. В такому знівченому сатаною світі і страждатиме людина через своє власне зло. Як сказав Господь: «Хай карає тебе твоє зло, і відступство твоє хай карає тебе, і пізнай та побач, що лихе та гірке те, що кинув ти Бога свого, і страху Мого над тобою немає...» (Єр. 2: 19).

Отже, людям доконечно треба пізнавати Господа, але не тоді, коли Він вже карає за зло, а вчасно прислухатися до поради таких праведників як Йов, що відкриває нам стосунки Бога з людиною: «Бог — Найвищий у силі Своєї...»; «...Він судить народи...»; «Бог... не відкидає нікого...»; «...очей Своїх не відвертає...»; «Стережись, не звертайся до зла...» (Йов 32: 22, 31, 5, 7, 21).

До 200-річчя Тараса Шевченка

Євген СВЕРСТЮК

Ліричний Голос Поета

В літературознавстві є таке поняття — «ліричний герой». Це поняття введено для розрізнення автобіографічних нюансів.

В поезії, рідше в прозі, використовується прийом наче сповідальної розповіді від першої особи. Довірливий читач схильний це приймати за чисту монету — за особисті визнання поета. І справді, в цьому довірливому тоні оповіді від першої особи є щось особисте. Але тільки щось.

Далі поет пише, що на душу ляже, що настрої підкаже і що йому болить.

Особливо часто цей сповідально-ширий мотив подибуємо у Шевченка. Наприклад, в епілозі до «Гайдамаків»:

*Давно те минуло, як мала дитина,
Сирота в ряднині колись я блукав...
Молодеє лихо, якби ти вернулось,
Проміняв би долю, що маю тепер...*

Це пише молодий успішний учень Імператорської Академії Мистецтв. Йому 27 років. Він працює в оточенні відомих митців, талановитих студентів. Він слухає лекції столичних професорів. Він часто розважається за королем тодішнього живопису Карлом Брюлловим.

Тодішній художник не бідував. Замовників намалювати портрет в Петербурзі не бракувало.

Минуло десять років, як Тарас покинув рідне село, рідний край. 19 листопада 1839 він пише листа братові Микиті:

«Учусь малювати. Коли трапиться, заробляю гроші. Оце на тім тижні заробив трохи, то й тобі посилаю — (25 руб. асигн.). А коли буде більше, то й ще пришлю, так от бач живу, учусь, нікому не кланяюсь і нікого не боюсь окрім Бога, — Велике щастя бути вольним чоловіком, робити що хочеш, ніхто тебе не спить...»

Старший брат Микита може й не дуже розумів слово «вольний чоловік», зате добре пам'ятав, як він часто спинав і бив братика Тараса, щоб повернути його до господарської праці...

А ще через два роки Тарас Шевченко, уже прославлений автор «Кобзаря», видає нову поему «Гайдамаки», де в епілозі згадує «степи ті безкраї» і — «Молодеє лихо, якби ти вер-

нулось...»

Настроєвий, ностальгійний вираз. Але хто ж повірить, що відомий поет і художник волів би знов стати безпритульним сиротою «без свити, без хліба» і без надії знайти таких людей, «щоб добру навчили».

От саме для розрізнення автобіографічного, настроєвого і вигаданого, для розмежування поезії і правди вводиться поняття «ліричний герой».

А щоб уникнути подвійності звучання терміну «герой», послугувуватимемося неутральним словом «голос». «Ліричний голос».

У Шевченка, поета глибинно ліричного і суб'єктивно-пристрасного, пророчо-пристрасного, надibuємо часто невимушені роздуми наодинці з собою, суперечки з самим собою і ті стани душі, про які написано — «я сам себе дурний дурю, та ще й співаючи».

І цікаво, що саме подібні розмови з собою викликають у читача особливу довіру, бо подібні стани душі психологічно правдиві й більш достовірні, ніж виважені міркування.

Адепти раціоналістичного методу аналізу понаписували безліч досліджень, побудованих на довільному цитуванні рядків і виразів поета. Вони нагадують тих співбесідників, що схопляться за слово і не дають тобі висловитись до кінця. На таких спекуляціях побудована концепція про «атеїзм» поета, релігійного в найглибшому значенні того слова.

Особливо багато таких невимушених розмов, вірніше роздумів з собою, було у роки заслання, коли здавалося:

*Оці вірші віршую я
Для себе, братія моя!
Мені легшає в неволі,
Як я їх складаю
З-за Дніпра мов далекого
Слова притіпають
І стеляться на папері.*

Тут і правда, щира правда, і не зовсім правда, бо сам же поет далі пише:

*І Бога благаю,
Щоб не приспав моїх діток
В далекому краю.*

Особливо часто людина в неволі про волю згадує. Якби позбирати усі внутрішні скарги на несправедливий присуд у XIX і XX століттях, то це була б неймовірна суміш і правди, і виправдань, і нарікань, і ремствувань. У XIX ст. це може якось проглядатись казенним оком. А в XX ст. було, закінчувалось це суворішим вираженням або й найсуворішим.

Словом:
*Немає гірше, як в неволі
про волю згадувать.*

Шевченко неохоче і якось стороною згадує свій присуд, добре усвідомлюючи, за що карється:

*І знов мені не привезла
Нічого пошта з України...
За грішні, мабуть, діла
Караюсь я в отій пустині
Сердитим богом. Не мені*

*Про теє знать, за що караюсь,
Та й знать не хочеться мені.*

Автобіографічний характер цієї поезії очевидний. Скарга на «пошту з України» щира. А от причини тих карань поет не любить торкатись, бо вона захована глибоко в самій суті державної системи, очолюваної «сердитим богом».

Приблизно так міг би сказати про свої «грішні діла» і Василь Стус, і Іван Світличний. Так і по собі я це знаю. Від «гріхів своїх» я б не міг відмовитись, бо вони були дорогі для мене, як слово на сторожі правди. А от «сердитий бог» не був справжнім Богом, а тільки карателем. Та й пошта його була каральною, хоча часом закрадалась докірлива думка стосовно людей, у серці яких гніздився страх на місці вивіреної любови:

*Колись божились та клялись,
Братались, сестрились зі мною,
Поки, мов хмара, розійшлись
Без сльоз, роси тії святої.*

«Не доходять ненаписані листи», — писала Надія Світлична.

Віршоване послання А.О. Козачковському автобіографічне вже за характером адресата, доброго приятеля. Але не любив Шевченко сентиментів і одвертостей. В посланні є сподадитинства, школи, є сумовито-жартівливі напучування, і все це треба сприймати як фрагменти для побудови ліричного художнього твору.

*Научай своїх малих діток
Научай їх, щоб не вчилися
змалку віршувати.*

Децю важче зрозуміти сповідальний роздум про життя:

*Перелічу і дні, і літа.
Кого я, де, коли любив?
Кому яке добро зробив?
Нікого в світі. Нікому в світі.
Неначе по лісу ходив.*

Це звучить вражаюче.

Але спробуймо поставити ці питання до себе і правдиво відповісти на них. Відповідати буде важко. Шевченко міг би згадати людей, для яких зустріч з автором дум і поем була святом на все життя. Лікар Козачковський міг би згадати своїх вилікуваних і не вилікуваних пацієнтів...

Але хіба добродійність тих двох йде в порівняння?

Взагалі це питання — для суворої сповіді, і звучить воно в контексті високої поезії зовсім не автобіографічно. Якийсь ліричний голос скімлить в грудях поета, творячи шевченківську мелодію.

А вже зовсім відчужено звучать ремствування начебто сповідальні, ремствування начебто від себе (хоча не підтверджені жодними фактами життя) в одному з останніх віршів 1853 року.

*Чи то недоля та неволя,
Чи то літа ті, летячі,
Розбили душу?*

Власне на струнах розбитої душі й зіграно подальші мелодії жалю і ремствування на весь

світ:

*Зовуть її і молодою,
І непорочною, святою
І ще якоюсь... Вороги!!
І люті! люті! ви ж украли,
В багно погане заховавши
Алмаз мій чистий, дорогий,
Мою колись святу душу.
Та й сміється. Нехристияни!*

Ще можна уявити собі тих, що називають пренепорочною святою душу поета. Але як собі уявити когось із лихих намовників, які розтрили його і навчили писати погані вірші.

*Бо ви ж мене з святого неба
Взяли між себе і пишете
Погані вірші навчили.*

Неясно, які це «погані вірші». «Найпоганша», звичайно, поема «Сон». Але хіба був ще хтось в Росії, окрім Шевченка, хто міг би його учити так високо літати, щоб бачити усю імперію, де «од глибокої тюрми та до високого престолу усі ми в золоті, і голі»?

Якщо вірити жандармським експертам, то «погані вірші» були уже в першому «Кобзарі» 1840 року, недаром же вони кинулись розшукувати цензора Корсакова (уже покійного), що пропустив книжку до друку. Проти читання «поганих віршів» застерігав поета проф. В.І. Аскоченський 1845 року і нагадував йому, що за це пошлють у москалі. Писали до Петербургу доноси на Т. Шевченка ще до того, як студент Петров доніс про підслухані вірші... Отже, сторонні впливи на поета не спостерігалися...

Що ж до «святого неба», то на тих висотах Шілерівського ідеалізму наш поет наче і не був. Зате він зізнається у своїй автобіографії: «українська сувора муза довго цуралася мого смаку, спотвореного життям у школі, в панському передпокої, на заїжджих дворах і в міських квартирах, але коли подих свободи повернув мені чистоту перших років дитинства, проведеніх під убогою батьківською стріхою, вона, спасибі їй, обняла і приголубила мене на чужині».

Отже співвідношення поезії і правди життя. Але хіба можуть бути у нас якісь претензії до поета, який уміє так лоскотно-щиро висловлювати невимовне, зачерпнуте з глибини душі, що ми сприймаємо це довірливо, як автобіографію?

Може ми маємо справу зі звичайною в літературі містифікацією, за якою заховано твердий горішок?

Шевченко не любив вигадувати спокусливі сюжети. Але він був далекий від простоти без вигадки. Навіть оспіване перше кохання — Оксана Коваленко — у різних творах має різну долю, хоча насправді Оксана вийшла заміж і мала двох дітей. Поет ніколи не цурався вигадки, яскравого образу, ліричного довірливого тону, який лягає на душу. Зрештою, так само, як в пісні про дівочу долю. Вона проймає до глибини душі, але чи стане хто допитуватися, як було насправді з тією дівчиною, що перейшла в пісню?

Більше цікавляться, як це так складено, що виходить «чистісінька правда». Звісно, правда. Але не треба домагатися достовірності факту, що стоїть за поетичною правдою.

*Тепер їду я без дороги
Без шляху битого.*

Тим то й цікавий для нас поет, що йде не широким битим шляхом...

Що ж стосується його роздумів у найважчі хвилини дикої самоти, то тут варто нагадати деякі метафори з віршів, написаних в Оренбурзі 1850 року:

Каламутними болотами,

*Меж бур'янами, за годами
Три года сумно протекли.
Багато дечого взяла
З моєї темної комори.*

Отакі «три літа» — суцільних утрат і порожнечі. А згадаймо ті перші «невеликі три літа марно пролетіли». Для історії українського народу вони не марно пролетіли...

Так і тут — у тій пустелі народилися справжні поетичні перлини. А перлини ж народжуються в муках і вкриваються намулом...

*Шукаю Бога, а знаходжу
Таке, що цур йому казати.
От що зробили з мене годи.*

Поетична перлина з Кос-Аралу «Ой люлі, люлі» є виплодом тієї нечуваної самоти, що не покидала поета вдень і вночі.

*Мене не стане, не йди меж люди,
Йди ти в гай...*

І друга метафора — про тих же людей: *Ви тяжкий камінь положили
Посеред шляху... і розбили
О його... Бога боячись!*

Той загадковий камінь, звичайно, євангельський. Найімовірніше то той камінь з вішуння старця Симеона про призначення Месії: *«Ось призначений Сей багатьом на падіння й устаавання, і на знак сперечання, — і меч душу протне самій же тобі, — щоб відкрилися думки сердець багатьох!»*

(Лк 2.34).

Отака місія високого призначення. І роля каменя, відкинутого будівничими. *«І хто владе на сей камінь — розіб'ється, а на кого він сам владе, то розавить його»* (Мт. 2.42—44).

Над цими словами багато роздумували ті, що читали Святе Письмо і відчували, що значить «не мир, а меча приніс я вам».

У Шевченка ті роздуми гостріші, ніж у Сквороди і Гоголя, бо й гостріший його максималізм.

Особливо роз'ятрились ті роздуми в заланських снах.

Сон дає найширшу свободу для емоцій і роздумів. Тут ліричний герой уже зовсім безіменний, як той старий у вірші «Сон»:

*Де, як, коли і що
робилось,
Було що справді, а
що снилось,
Які моря перепливає!*

З гіркою досвіду він бачить і порівнює, і думає все те ж:

*Нащо вже лихо
за Уралом
Отим киргизам,
отже й там,
Єй же богу, лучче
жити*

*Ніж нам на Україні.
А може тим,
що киргизи*

Ще не християни?

Справді, їх менше зіпсувала цивілізація, і менший гріх не знати Бога, ніж лицемірно прикривати Його ученням свої злодіяння.

*Наробив ти,
Христе, лиха!
А переіначив
Людей божих?*

В тім то й справа, що люди залишили той камінь спотикання для пророків, а самі задовольнялися зручною обрядовою вірою. А то й ще гірше — політично використано проти людини:

*Храми, каплиці і ікони.
І ставники, і мірри дим,
І перед образом Твоїм
Неутомленні поклони
За кражу, за війну, за кров,
Щоб братню кров пролити просять...*

Як бачимо, ліричний голос поета зачіпає усі струни душі, а зрештою виходить на *Тії незримій скрижалі,
Незримим писані пером.*

Невдячна то справа розгадувати, де тут пошуки винних, а де неминуча зустріч з каменем, якого годі обминути.

Драма ця поширюється на всю історію влаштування особистого життя поета. Досить прочитати «Неофіти» і «Юродивого», написані в Нижньому Новгороді в очікуванні дозволу повернення до Петербургу, щоб відчутти несумісність тих настроїв з особистим влаштуванням.

Здається, ті всі сюжети з Піуновою, Полу-смаківною, Харитею та іншими випадковими граціями — то все, що поет швидко забував «дивясь бувшему». Добре, що вони не потрапили в його поезію, за винятком віршів Ликері, де голос ліричний збивається на побутовий.

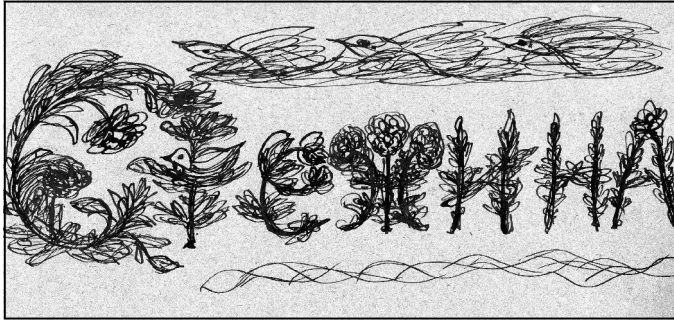
Зате поезія туги до правічного образу мирної сім'ї в хатині над Дніпром творить могутній ліричний голос, в якому зливаються особисті почуття з традиційними уявленнями про мир і благодать в душі:

*Дай же, Боже, коли-небудь
Хоч на старість стати
На тих горах окрадених
У маленькій хаті.*

Храм Св. Покрови в с. Рубанівському на Січеславщині. В цьому селі у 1843 р. був гостем Тарас Шевченко. Світлина з видання парафії Св. Покрови «Тарас Шевченко. Іван Манжура», присвяченого 200-річчю Поета.

Aïl A

Батьківщина

Є багато країн на землі,
В них озера, річки і долини...
Є країни великі й малі,
Та найкраща завжди — Батьківщина.

Є багато квіток запашних,
Кожна квітка красу свою має.
Та гарніші завжди поміж них
Ті, що квітнуть у Рідному Краю.

Є багато пташок голосних,
Любі-милі нам співі пташині,
Та завжди наймилішими з них
Будуть ті, що у Рідній Країні.

І тому найдорожчою нам
Є і буде у кожну хвилину
Серед інших країн лиш одна —
Дорога нам усім УКРАЇНА!

Dðie ØEBÓI ÆEBÉ

Де нам любо?

Любо нам у рідній хаті,
Там, де рідний батько, ненька,
Там, де братик і сестричка,
І бабусенька старенька.

Любо нам у рідній школі,
Де учитель нас навчає,
Учить рідний край любити
Так, як батько нас кохає.

Любо нам у ріднім полі,
Де росте буйна пшеничка;
Любо нам у тихім гаю,
Де щебече мила птичка.

Любо нам у рідних горах,
Де ліс грає верховіттям, —
Любо всюди в ріднім краї,
Любо українським дітям!

I ãear iy I AAÉAI ET - EDAAXAI ET

Aïðîãà äî Aîãà

Донечко, глянь, усміхається квітка,
небо цілує летом лебідка,
спів солов'їний снується в калині,
жайвори ниву гойдають в долині,
сонце збирає в пучки променисті
в травах буялих прозоре намисто,
мудрість зорить навкруги таїною,
в душі лягає усім дивиною.
О, як виблискує сріблом дорога!
Все це для нас — подарунок від Бога.

I ðe ÷ añòy

В душі відчула звук віолончелі
Зароджений у морі самоти,
Мої він думи вивіє із пустелі
І допоміг кризь сповідь перейти.
Тож опинилася у Дусі зливи,
Той Дух в мені молитвами заграв,
Надію оживив — одвічне диво
Й місток безсмертя з вірою з'єднав.

I aðiy EEOAEI

НАСТУНЕ СВЯТО

Саймон тим часом дивився, як зас-
вічуються вікна будинків навколо.
Немає нічого кращого, аніж спостері-
гати за цими вогниками, думав він. Аж
раптом хлопчик побачив, що в одному
вікні світиться не так як в інших. Це
був тонький промінчик із чийогось
серця. Молитва! — здогадався Саймон
і полинув на той вогник.

Вікно кімнати, звідки долинав про-
мінчик, було розбите. Лампочка на
ствелі теж, тому було темно. А промінчик
виринав... з-під ліжка! Хлопчик нахилив-
ся і зазирнув туди. В найдальшому
кутку, притиснувшись до стіни, сиділа
дівчинка. Від несподіванки вона аж пе-
рестала схлипувати. Тільки дивилася
на нього великими-великими заплака-
ними очима. Нарешті промовила:

— Ти хто?

— Я... ну цей... хлопчик, — неохоче
промовив Саймон, який нічого ніколи
не вмів пояснювати, і швидко пере-
рвав розмову на інше: — А чого ти туди
залізла?

— Я боюся.

— А, ясно. Я так і подумав, — ска-
зав хлопчик, і пробравшись під ліжко,
сів біля дівчинки.

— Як тебе звати?

— Настя.

— Настя, — повторив Саймон, ніби
вслухаючись у звучання імені. — А ти
знаєш, що треба робити, щоб не боятися?

— Що?

— Треба робити те, чого боїшся! От
чого ти зараз боїшся найбільше?

— Бомби.

— Але вже тихо.

Дівчинка прислухалася. І прошепо-
тала:

— Тоді я боюся тиші. Немає навіть
пташок! Куди всі ділися?

Саймон замислився:

— Може, давай поспіваємо?

— А якщо нас почують і знову
стрілятимуть?

Хлопчик зітхнув:

— Тоді давай поспіваємо в душі!

— Як це?

— Мовчки. Співаєш всередині себе,
ну де душа!

Вони вместилися зручніше.

— А яку пісню? — запитала дівчинка.

— А яка в тебе улюблена?

— «По дорозі жук», — прошепотіла
дівчинка.

— Починай!

Вони сиділи мовчки під темним
ліжком у темній кімнаті серед темної
ночі, а в самій серединці їхніх душ по
золотій дорозі повільно повз великий
чорний жук.

По дорозі жук, жук,
по дорозі чорний.

Подивися, дівчинонько,
Який я моторний!

Вони так милувалися блискучим
панцером жука, його найтемнішою на
світі темнотою, що несподівано опини-
лися в темнощому лісі! Нічого не було
видно — тільки чути, як шумлять де-
рева.

— Ну що, це справді аж так страшно
— постояти трохи в темряві? — по-
шепки запитав осяйний хлопчик.

— Так ти ж світишся, — вперше
усміхнулася дівчинка.

— А. Ну добре, я знайду тобі за спи-
ну, — сказав хлопчик і став за Настею.
— А так?

— Але ж я все одно знаю, що ти є,
— відповіла дівчинка.

— Так я завжди десь є! Навіть коли
ти зовсім не бачиш мене.

Вони йшли лісовою дорогою, і було
геть не страшно.

— А взагалі коли страшно, найкраще
помагає молитися, — вів далі Сай-
мон. — Тоді тебе обіймає Господь —
і навіть у найтемнішій темряві стає
світліше. Це має приблизно такий
вигляд.

Хлопчик обережно обійняв дівчинку,
і справді стало з усіх боків світліше, і в
лісі навіть прокинулася якась пташка
— мабуть, подумала, що вже світанок.
Раптом почувся далекий голос,

який одразу ж повернув дівчинку назад у кімнату з розбитим вікном: туди саме забігла вихователька. У неї було біде стривожене обличчя.

— Настю, де ти? Дівчинко моя, озовися!

— Ось я! — відповіла Настя, й одразу забувши за осяйного хлопчика, почала вилазити з-під ліжка. Вона згадала про нього пізніше в автобусі і дивувалася з двох речей одразу: як вона могла так умиць забути про свого нового друга і куди ж він міг так швидко подітися? Пам'яталося тільки про те, що з ним було геть не страшно, навіть весело. Особливо коли співали про того жука.

Автобус, у який вони сіли, був битком набитий дітьми з дитбудинку. Вихователька сказала, що вони їдуть в інше місто, де не стріляють.

Настя, як завжди, вибрала собі місце під вікном, і притулившись щокоча до вікна, спостерігала за зорями в небі. Дивна річ: вони так швидко їхали, що здавалося, ніби темні дерева аж бігли назустріч, — а зірки на небі геть не рухались, тільки пильно стежили за їхнім автобусом!

Вгорі на хмаринці — їй не видно було серед ночі, тому здавалося, що просто в повітрі, — сидів Саймон і дивився вниз за Землю. Вона теж здавалася йому зоряним небом, бо там скрізь світилися вогники. Хлопчик стежив за ледве вловними сигналами на дорозі: то їхав автобус із дітьми. Він згадував про дівчинку. Усміхнувшись, Саймон думав про те, що вона сама тепер схожа на жука на дорозі. Ех, скільки всього цікавого він міг би їй показати, якби люди вміли літати!

Раптом хлопчик помітив чорну тінь над автобусом. Це літак-винишувач! Хлопчик схопився зі своєї хмарки і блискавично приземлився на спину літака. І весь засвітився ще дужче: здавалося, кожна клітина його тіла випромінювала світло! Це були тонкі промінчики, які спліталися в осяйну сітку довжур літака. Ще трохи — і він весь був загорнений, як новорічний подарунок!

З пілотами всередині коїлося щось неймовірне. Вони раптом ні сіло ні впадо почали згадувати своє дитинство! Воно прокручувалося перед очима, ніби мультяк. І коли вони раніше летіли з єдиною думкою в голові — знищити все, що рухається на дорозі, — то тепер додалася ще одна: чимдуж хотілося додому!

Та несподівано осяйна захисна сітка навколо літака почала танути. Хлопчик здогадався: темні сили працюють зсередини.

Пілоти в кабіні вже самі не знали, що їм думати. До думки про повернення додому, яка, здавалося, вже витіснила з голови ту першу — про знищення автобусів, раптом додалася ще одна. Щось усередині почало їм нашіптувати про дитячі образи. Вони почали згадувати всякі неприємні речі. Молодший пілот згадав, як хтось у дитсадку поцупив у нього машинку, а мама потім сварила, що він її загубив! І коли старший пілот нагадав, скільки грошей їм пообіцяли за знищення усіх тих дітей, які їдуть зараз по темній дорозі, молодший тільки кивнув, стиснувши зуби, — і вони почали спускатися ближче до автобуса.

Хлопчик на даху літака зібрав усю свою внутрішню силу — і засвітився ще дужче: кожна клітина його тіла послала сигнал у зоряне небо. І здавалося, все небо ожило! Далекі вогники почали наближатися — і з усіх кінців по-

літалися осяйні воїни. Вони оточили літак і стали сплітати нову захисну сітку навколо нього — у стократ сильнішу. Літак застряг у ній, як муха в павутині!

Це була золота павутина неймовірної краси. Вона поблискувала серед ночі міріадами зірок, і пілоти вже не могли розібратися, де саме ті вогники автобусів, де взагалі Земля, а де небо!

— Слухай, ми, здається, заблукали, — сказав старший пілот.

— Ой, а де це ми? — озирнувся молодший.

Навколо них, наче безмежне море, мерехтіли зірки. Вони були дуже красиві, але далекі й холодні, і пілотів охопив страх: а якщо в них закінчиться пальне, й вони так і не знайдуть дороги додому?

І їм із новою силою забаглося додому. Вони клялися самі не знали кому, що ніколи більше не робитимуть нічого поганого. Їм просто хотілося торкнутися землі. О, яке це щастя, — думали пілоти, — ходити по рідній землі, пити водичку, їсти гречку! Старший пілот і сам не розумів, чому це йому раптом захотілося гречаної каші, яку він зарікався їсти ще в дитинстві. А молодшому нестерпно заманулося булочок з корицею. Мабуць, немає на землі нічого смачнішого за булочки з корицею зі свіжим молочком!

Тим часом автобус їхав далі, а Саймон лежав на його даху і дивився вже знизу вгору: от цікаво, думав він, чи зміняться пілоти, побувавши в тій золотій павутині?

В кожному разі над автобусом ніхто їх більше не бачив.

Далі дорогу здолали так дивовижно легко, що вихователь і згодом навіть дивувалися, хто ж це такий невидимий їх охороняв: і на виходах з міст пропускали, і жодного разу не заблукали в темряві!

А потім зійшло сонце. Серед безмежного степу просто з-під землі підіймалося блискуче коло, і це було так гарно, що хотілося показати комусь іще! Але діти в автобусі спали, потомлені тривожною нічю. Лише Саймон прокинувся — його на даху пробудила ранкова роса. Хлопчик сів і аж онімів від захвату: кожна травинка в степу виблискувала ранковою росою, а сонце підіймалося вгору та вгору, мовби його хтось радісно кликав.

Якою далекою тепер здавалася минула ніч! Саймон думав про той напад літака-винишувача: що ж таке важливо везуть діти в автобусі, що темні

сили хотіли їм перешкодити?

Тим часом автобус приїхав у санаторій. Це була трохи занедбана стара будівля в сосновому лісі. Одразу було видно, що там довго не було дітей: ігровий майданчик заріс травою, а гойдалки заіржавіли.

Поки вихователь ходили дивитися кімнати, діти виносили з автобуса свої речі. Саймон перебрався на дах санаторію і спостерігав згори. Він помітив, що діти поведуться якось дивно. Разом зі своєю сумкою кожен тягнув іще якийсь пакунок, який намагався непомітно пронести за дерева біля майданчика. Хлопчик з цікавістю дивився на таємничу метушню, аж раптом згадав: а де ж Настя? Він знайшов її поглядом не одразу: дівчинку так щільно оточили подруги, що вона, здавалося, геть не помічала всієї отієї метушні з пакунками.

Потім хлопчики, а за ними й дівчатка, почали по одному зникати в лісі. Більше Саймон їх не бачив: з-за дерев виходили... звірі. Вовк, ведмідь, лисичка, тигр, зайці — мабуць, усе лісове братство зібралось навколо Насті! Саймон аж схопився на даху, але помітивши дитячі ніжки в сандаликах, які виглядали з-під косяків звірят, заспокоївся: це в них така гра.

Звірі переминалися з ноги на ногу і все поглядали в бік лісу: хтось там, видно, затримувався. Нарешті з-за дерева показались два динозаври, які несли... велетенський торт на широкому підносі. Вони обережно ступали по траві, щоб не погасли свічки.

Торт був не такий як звичайні іменинні торти. По-перше, крем на ньому добряче розмазався в дорозі, по-друге, на кремі геть не було жодної ягідки! Саймон блискавкою здійснював вгору і зник за першою ж хмаринкою. Він послідував усе вгору та вгору, і тільки їй думав: о, коли б устигнути вчасно!

Тим часом на зарослому травою дитячому майданчику всі звірі зійшлися навколо Насті. Ведмідь урочисто сказав:

— Настю, ми тебе дуже любимо! — Мабуць, це легше сказати, коли ти в костюмі якогось звірятка. Але потім ведмідь закашлявся, і за нього продовжила лисичка:

— У тебе завжди такі ідеї про всякі свята, що всім дуже весело. Ми думали, що б і для тебе придумати на День народження, ми готувалися, але ці бомби... — і лисичка теж закашлялася.

— Але ми довезли торт! — радісно повідомив зайчик і показав рукою на торт, який і так усі бачили перед собою.

Настя з усієї сили вдихнула свіже соснове повітря — і дмухнула на свічки. І тут сталося диво: свічки погасли не зразу. Спочатку вони спалахнули сьвятом, і Настя ще подумала: о, якесь знайоме сьвято! А коли осяйна хмарка зникла, на торті залишилися... черешні.

Звісно, вони не були так гарненько розкладені, як зазвичай на тортах: здавалося, хтось просто поспіхом кинув жменю черешень на крем. Але ж які ці ягоди були смачні! Діти потім довго згадували, що ніколи раніше не куштували таких досконалих черешень.

Варвара ГРИНЬКО

Рідна мова

*Сію дитині
в серденьку ласку.
Сійся-родися,
ніжне «будь ласка»,
вдячне «спасибі»,
«вибач» тремпливе.
Слово у серці,
як зернятко в ниві.
«Доброго ранку!»,
«Світлої днини!» —
щедро даруй ти
людям, дитино!
Мова барвиста,
мова багата,
рідна і тепла,
як батьківська хата.*

Володимир ПІДПАЛІЙ

Гуси

*— Гуси, гуси,
де ви були?
— В синім небі
між хмар пливли.
— Де ж те небо?
— Впало в воду.
— А де вода?
— Коло броду.
— А де той брід?
— А там, де ліс.
— А де той ліс?
— А там, де й ріс.*

Ніна МУДРИК-МРИЦ

* * *

*Зір вогні спалахують в зеніті,
В хвилях моря білим квітом — піна;
У душі, мов майстер у граніті,
Вирізьбила туга: Україна!*

*Небосхил, немов гуцульська
тайстра.
Мовкнуть хвилі на камінних стінах.
У душі встає з-під пальців майстра
Сім болючих літер: Україна!*

*Простори гнучким плетуться ликом,
Місяць срібло розсипа по рінях.
У душі гримить гарячим криком
Сім вогнених літер: Україна!*

*Гаснуть зорі, й сутінок тікає
Ген туди, де далек голубина;
Ранок молитесь, а в серці сяє
Сім осяйних літер: Україна!*

Платон ВОРОНЬКО

Чому чапля стоїть на одній нозі

*Чапля зшила черевички
І мерщій пішла до річки.
— Чапу-лапу, чапу-лапу,
В мене гарні черевички.*

*Поки хвастала, ходила,
Черевички загубила.*

*І стоїть вона в лозі
На одній своїй нозі,
Другу вгору піднімає —
Черевичка немає.*

Олександр СТЕПАНЕНКО

Володимир

*На високім березі Славути
Володимир бронзовий стоїть,
йому видно все, йому все чути,
князь зітхає тяжко і мовчить...
Не мовчи, скажи нам віще слово,
ти ж киян хрестив в Дніпрі колись.
Як і в ті часи, сьогодні знову
з нами за Україну помолись.*

КОРОТКІ ІСТОРІЇ

Блискавиця

Під час недільної Служби Божої несподівано налетіла буря. Блискавка вдарила удзвіницю. Стіни церкви, уякій зібралось повно люду, задржали.

Священик, не на жарт переляканий, звернувся до вірних: «На хвилю зробімо перерву у літургії і помолімося...»

Буденність усе покриває пиллом, шаркарушею, вона може притьмарити навіть найгарніше і найвеличчше. Як наслідок — все навколо діється «ніби».

Приклад

Якось пустельник спостерігав у лісі за яструбом. Птах ніс до свого гнізда шмат м'яса. Він розділив його на багато маленьких кусників і став годувати ними, крім своїх пташенят, ще й поранене вороненя.

Пустельник спершу вельми здивувався, що яструб виявляє турботу про мале вороненятко, а далі подумав: «Бог подав мені знак. Прецінь навіть поранене вороненя Він не залишив напризволяще, а навчив хижого птаха піклуватися про нещасне створіння, що належить до іншого виду, бо про нього нікому подбати у цілому світі. Це, мабуть, значить, що Бог дає кожному створінню те, чого воно потребує. А ми так клопочемося про себе! Що ж, мушу перестати турбуватися! Бог показав мені, що треба робити. Не журитимусь більше про те, щоб добути поживу! Бог не залишає жодного зі своїх дітей, не залишить і мене!»

Як сказав — так і зробив: сів у лісі під деревом і лише молився. Залишався там три дні і три ночі, без ризику в роті. Врешті пустельник так знесилю, що не годен був і руки догори піднести.

Українські перекази

Манастир Погоня

В Україні, в Галицькому повіті, є місто Завалів, назване від валів, давно висипаних; їх є три над цим містом на горі, а між тими трьома валами розташований манастир при церкві святого архиєрея Миколая. Старі духовні та світські люди, котрі чували від своїх дідів і прадідів, повідають, що Буняк, як вони говорять, але радше Батий, цар ординський, коли воював Руську землю, тоді один воєвода, на ім'я Роман, вийшов із Руської землі зі своїми військами проти орди і, бачачи велику потугу, а своє мале військо християнське, окопався трьома валами, журився та заснув у журбі. Усні з'явивсь йому святий архиєрей Миколай і велів йому йти сміливо на бусурманські орди, а де здожене поган і переможе їх, на тому місці велів йому збудувати церкву на честь Пресвятої Богородиці, за допомогою якої мав перемогти мохаммедан, а між цими трьома валами казав збудувати церкву на честь святого архиєрея Миколая. Пробудившись зо сну, воєвода Роман рушив сміливо із своїми військами на татар, погнав їх, гонив за ними й догнав їх на тих полях, які є недалеко за містом Тисьменицею, й одержав славу перемогу над

ними. А по цій перемозі збудував на цьому полі церкву Успення Пресвятої Богородиці, за посередництвом якої переміг поганські орди; в цій церкві є намісний чудотворний образ Пресвятої Богородиці. При церкві є манастир, що називається Погоня, тому що там воєвода Роман погнав і догнав, і розігнав своїх неприятелів татарів... А між трьома валами воєвода збудував церкву святого архиєрея Миколая, що показався йому там у сні, й казав збудувати одну церкву на честь Богородиці, а другу на свою.

Криниця Св. Андрія

Давно діло було — плів до Києва св. Андрій Первозваний Дніпром. Плив він один, як палець, та й пристав каючком до Лисої гори. Зійшов на гору, глянув — коли кругом ліс, степ та могили і ні душі. «Гарно, каже, — тут, та шкода, що людей нема». І став молитися... Захотілось йому пити, а від Дніпра відійшов далеченько. Спустився в яр до лісу, копнув під деревом — і полилась вода. Обіклав він ту криницю камінцями і сказав: «Буде колись з неї пити мир хрещений». Пішов тоді до каючка, сів і помахав веслом на пороги.

Бруно ФЕРРЕРО

Від знемоги заснув. Уві сні йому явився янгол.

Янгол зиркнув на нього невдоволено і сказав: «Тобі і справді було дано знак, але для того, щоб ти брав приклад із яструба!»

І тоді Ісус спитав: «Хто з оцих трьох, на твою думку, був ближнім тому, що потрапив розбійникам у руки?»

Він відповів: «Той, хто вчинив над ним милосердя».

Тоді Ісус сказав до нього: «Іди і ти роби так само» (Лк. 10, 36-37).

Дуже легко-бо опиняємося посеред тих, які мають щось отримати. Але Ісус каже нам, що маємо давати.

Малюнок

Хлопчик щось малював. Вчитель сказав: «Цікавий малюнок. Кого ти зобразив на ньому?»

«Це — Бог».

«Але ж ніхто не знає, який є Бог».

«Коли я закінчу малюнок, то знатимуть усі».

Невдовзі по народженні братика, маленька Сахі попросила батьків залишити її саму із немовлям. Дорослі занепокоїлися, бо знали, що чотирилітні діти частенько заздрять молодшим, а тому боялися, щоб Сахі бува не вдарила чи не штовхнула маля. Батьки сказали дівчинці: «Ні».

Проте Сахі не виявляла жодних ревнощів. Вона ставилась до братика напрочуд сердечно, а її прохання залишались із ним наодинці ставали щораз наполегливіші. Врешті батьки погодилися.

Втішена, Сахі пішла до кімнатки, де лежав братик, і зачинила за собою двері, залишивши, однак, маленьку щілину. Отож зацікавлені батьки мог-

ли бачити й чути, що там діється. Отож маленька Сахі спокійно підійшла до ліжечка, лягла поруч із братиком, майже притулившись до нього щокочу, і вимовила: «Дитинко, розкажи мені про Бога. Бо я вже стала Його забувати».

Дан Мілман

Діти знають, який є Бог але приходять у світ, який чинить усе, аби вони чимскоріш про Нього забули.

Морські зірки

На морі лютувала страшна буря. Сильні пориви холодного вітру, здавалося, прошивали воду і вона підносилася догори велетенськими хвилями, що падали на пляж, немов удари ковальського молота. І кожна хвиля на десятки метрів викидала раків, мольоків та інших морських мешканців. Здавалося, немовби морське дно проорювали гігантські сталеві лемеші.

Та ось буря стихла — так само раптово як почалася. Море заспокоїлося і повернулося до звичного стану. Однак пляж тепер всуціль укривало болото, в якому звивалися безліч морських зірок, викинених із води. І було їх стільки, що берег здавався рожевим.

Це явище привернуло увагу багатьох людей з цілого узбережжя. Приїхали навіть знімальні групи, аби зафіксувати незвичну картину.

Морські зірки вже майже не рухалися. Вони вмирали.

Серед гурми люду, тримаючись за батькову руку, стояв один хлопчина. Сумними очима він вдивлявся у маленькі зірочки. Усі на них дивилися, але нічого не робили.

Раптом дитина відпустила батькову руку, зняла черевички й шарпетки і кинулася на берег. Хлопчина нахилив-

ся, підібрав маленькими рученятами три зірки, побіг до води, випустив їх, швидко повернувся назад і знову зробив так само.

Із-за цементної балюстради з'явився якийсь чоловік і вигукнув: «Що ти робиш, дитино?»

«Повертаю до води морських зірок. Бо на березі вони всі загинуть», — відповів хлопчик.

«Але тут тисячі морських зірок! Ти не зможеш порятувати їх усіх! їх надто багато! — правив своєї чоловік. — І така сама картина на тисячах інших пляжів уздовж узбережжя! Ти не зможеш нічого змінити!»

Хлопчик нахилився, щоб підняти ще одну зірку, і викидаючи її до води, вимовив: «А проте я змінив, для оцієї зірочки!»

Чоловік якусь хвилю мовчав, а потому нахилився, роззвівся, зняв шарпетки і рушив на берег. Він узявся збирати зірочки і відносити їх до моря. Далі до них приєдналися ще дві дівчини. Тепер уже четверо людей рятували морських зірок. За кілька хвилин їх стало п'ятдесят, потому сто, двісті, тисяча... допомагали морським зіркам.

І так було порятковано всіх зірок.

Щоб перемітити світ, досить аби хтось один, навіть малий, здобувся на відагу почати.

Восьмий день

Наступного дня Господь знову споглянув на те, що створив. Треба було дещо поправити.

На березі ріки лежали чудові камінці: сірі, зелені, плямисті. А під землею каміння було стиснене і пригнічене. Бог порукав те підземне камінчача — й у земній товщі з'явилися діаманти і смарагди. Мільйони доро-

гоцінних скарбів, схованих у глибинах.

Господь глянув на квіти — одні гарніші за інші. «А проте чогось їм таки бракує», — подумав Творець і торкнувся їх легким подихом. У квітів з'явився запах.

На долоню Господа сіла сумна сиренька пташина. Бог щось їй промукав і соловейко заходився виводити трелі.

Потому Бог щось прошепотів небу і воно зарум'яніло з радості. Так постав захід сонця.

Що прошепотів Господь людині, аби вона стала людиною? Тоді, того далекого ранку, Він пошепки вимовив два коротких слова: «Люблю тебе».

Давні манускрипти містять історію дівчини, яка належала до групи жінок, що супроводжувала Ісуса на Голгофу.

Дівчина була несміливою вдачі, мовчазна, скромна.

Коли вона почула вістку про Воскресіння, не потребувала жодних доказів, жодних підтверджень. Повірила відразу. Вістка сповнила її вірагою, якої ніколи досі не мала. Дівчина стала ходити по світу і проповідувати слова Ісуса. Вона вже не боялася. Ширила Добру Новину у містах і селах.

Одного разу до неї підійшов чоловік, якого глибоко зворушило її свідчення віри. Він спитав: «Скажи мені, у чому криється таємниця твоєї віраги?»

«У покорі. Так навчив мене Учитель». Чоловік зморгнув на хвилику, а потім знову спитав: «До чого тут покора?»

«До того, що тепер могу сказати перша: «Люблю тебе»».

За прикладом Марії

Однієї ночі мені приснився дивовижний сон. Я бачив довгу дорогу, що підіймалася догори, до неба, і губилася десь серед хмар. Дорога була не легка, рясно всяєна іржавими цвяхами, гострим камінняччям і скалками битого скла.

Люди ішли по ній босоніж. Цвяхи вливалися в тіло — багато хто мав закривавлені стопи. Проте ніхто не сховався від шляху, всі бажали дійти до неба. Кожен крок завдавав страждань. Шлях був довгий і важкий.

Потім я побачив Ісуса, який ішов попереду. Він також був босий. Ісус ступав легко, але рішуче. І жодного разу не зранив собі ніг. Ісус ішов і йшов. Та ось Він досягнув неба. Сівши на великому золотому троні, Ісус пишно дивився униз, споглядаючи тих, що намагалися піднятися вгору. Поглядом і рухами Він підбадьорював їх. Одразу за Ним ішла Марія, Його Мати.

Марія крокувала швидше за Ісуса. Знаєте чому? Бо ішла по слідах, які залишив Ісус. Вона хутко піднялася до Зона, який посадив її правобіч від Себе у зручне м'яке крісло.

Марія також утішала тих, що піднімалися угору; і радила їм ступати по слідах Ісуса — так, як зробила вона.

Мудрі люди так і чинили, тому швидко наближались до неба. Інші скаржилися на рани, часто зупинялися, а інколи й зовсім відмовлялися йти і падали обабіч дороги, піддавшись смуткові.

Закон

На парохію постукав брудний і бідно вдягнений хлопець. Був це по-

стачальник наркотиків, якого розшукувала поліція і банда жорстоких конкурентів. Він не знав, де сховатися. Столітній священик, який відчинив двері, був заклопотаний цією візитою.

— Пустіть мене отче, прошу. Я у відчаї.

— Добре, на цю ніч можеш тут залишитися, але тільки на одну ніч. Завтра зранку тобі доведеться піти.

Тієї ночі старенький священик помер і потрапив до неба.

Ісус прийняв його привітно і сказав: — Істинно кажу, що вчинив ти найменшому з братів Моїх — Мені вчинив! Священика втішили ці слова. Та Ісус вів далі:

— Ходи, увійди до Раю. Цієї ночі можеш тут залишитися, але тільки одну ніч. Завтра зранку тобі доведеться піти звідси!

Ісус говорить не «ніби».

«Не кожний, хто промовляє до Мене: Господи, Господи! — ввійде в Царство Небесне, лише той, хто чинить волю Отця Мого, що на небі. Багато Мені того дня скажуть: Господи, Господи! Хіба ми не Твоїм ім'ям

лісоруби пішли геть, голосно сміючись. По тій драбинці щовечора піднімався гномик, щоб запалити на небі зірки. Від тієї ночі над лісом запанувала темрява.

У тобі також є драбинка. Порівняно з тим, що тобі пропонує кожен день, це майже нічого. Але ця драбинка служить для того, аби на твоєму небі запалювалися зірки.

Її назва — молитва.

Має прийти Бог!

Якось один чоловік довідався, що його збирається відвідати Бог.

— Мене? — занепокоївся чоловік. — У моєму домі?

Він став гарячково бігати по всіх кімнатах, піднявся по сходах, вийшов аж на дах. Знову спустився і швидко увійшов до пивниці. Тепер, коли до нього мав прийти Бог, він подивився на свій будинок іншими очима.

— Тепер, — сказав чоловік, — може прийти мій Гість. Тепер мій Бог може прийти!

— Я вже тут, — сказав Незнайомець. І сів за столом. — Сідай і ти, і розділи зі Мною учту!

«Отож Я з вами по всі дні аж до кінця віку». (Мт. 28, 20).

Чому кричимо?

Одного разу вчитель спитав своїх учнів:

— Чому розгнівані люди кричать? — Кричать, бо втрачають терпіння, — відповів один з учнів.

— Але чому кричать до тих, хто поруч? — знову спитав вчитель.

— Кричать, бо хочуть, щоб їх почувли, — пролунала відповідь.

Учитель спитав:

— Отже, неможливо спокійно розмовляти?

Було чимало інших відповідей, але

Твір Біяна Расенді. США

пророкували? Хіба не Твоїм ім'ям бісів виганяли? Хіба не Твоїм ім'ям силу чудес творили? І тоді Я їм заявлю: Я вас не знав ніколи! Відійдіть від Мене, ви, що чините беззаконня!»

Непотрібне дерево

На краю світу, у густому лісі була драбинка — звичайна драбинка, зроблена із сухого дерева.

Зусібіч її оточували ялинки, модрині й берези — на диво гарні ставні дерева. Драбинка серед них виглядала геть злиденно.

Якось лісоруби, що працювали у лісі, добралися і до того закутка. Вони зневажливо глянули на драбинку.

«Що це за цурпалок?» — вигукнув один із них.

«Навіть на розпал не годиться», — додав другий.

Тут один лісоруб вхопив у руки сокиру і вдарив по драбині.

Вона умить розпалася на шматки. Бо й справді була блаженка.

— О, неможливо! О, бідний я! — лементував чоловік. — Я не могу приймати гостя у такому безладі. Все брудне, скрізь повно сміття. Немає жодного відповідного місця, де можна було би прийняти Бога. Бракує навіть повітря, немає чим дихати!

Чоловік широко відчинив вікна і двері.

— Браття! Друзі! — загував він. — Нехай хтось допоможе мені поприбирати. Але швидко!

Взявся енергійно прибирати свій дім. Крізь стовп пилюки, який здіймався скрізь, побачив когось, хто прийшов йому допомогти. Удвох було легше. Вони викинули непотрібні речі, покидали на одне місце і спалили. Помилили підлогу і сходи. Багато відер води пішло на те, щоб помити всі вікна. Повимітали бруд, який був по кутках.

— Ми ніколи не закінчимо! — нарікав чоловік.

— Закінчимо! — спокійно відповів інший.

Вони працювали разом, пліч-о-пліч, цілий день. І врешті дім зробився оновлений, чистий, у ньому приємно пахло. Коли вже стемніло, вони пішли до кухні і накрили стіл.

жодна не задовольнила вчителя.

Тоді він сказав:

— Знаєте, чому розгнівана людина кричить на інших? Отож, коли двоє сваряться, їхні серця дуже віддаляються одне від одного. Щоби здолати ту віддаль, треба кричати — тоді тебе почують. Що більше люди розгнівані, то голосніше змушені кричати, аби почути одне одного.

А що буває, коли двоє закохані? Вони не кричать, а шелочуть. Чому? Бо їхні серця дуже близько. Віддаль між ними така маленька, що їхні серця розмовляють пошепки. А коли любов дуже сильна, не потрібен навіть шепіт — достатньо лише погляду. Їхні серця дуже добре розуміють одне одного. Так буває, коли двоє людей закохані.

Наостанку вчитель додав:

— Якщо сперечаєтесь, не дозволяйте вашим серцям віддалятися, не кажіть слів, які б іще більше їх віддалили. Віддаль може стати такою великою, що серця вже ніколи не знайдуть зворотної дороги.

Є надійний спосіб, за допомогою якого можна припинити сварку: сваріться, міцно обіймаючись!

«У почині було слово»

Леся ЛИСЕНКО

«і відчуття... неназване, яке є радість...»

Із нової поетичної збірки «Не сама»

***

Розвився дуб, мурахи метушаться,
зірпіло сонце дерев'яний ганок.
Коли лише дозволиш — хвилю щастя
хлюпне травневий запахущий ранок.

І промінь лагідний, як пучка Бога,
торкнув щочу, немовби в немовляти.
Гудіння шершня, і стрімка дорога,
і сходження потрібно вже почати.

***

Лосквітливий дощу горошок,
торохтіння солодке грому —
гарний ранок, тринадцяте червня,
понеділок по Трійці, восьма.

Духів день — і вінуло з хмари,
де хотів, там проллялась злива,
і волога дійшла коріння —
листя видихнуло назустріч.

Літа

Та який же на початку літа
оксамитовий горобчик на стежині
глянеш
і тепло відчуєш в пальцях
десь колись щастило доторкнутись.

***

Розкоші доторку Дніпрові води,
серпнево-теплої, шовкової, м'якої...

Зусилля руху в невагомості води
умиротвореної, тихої в заплаві...

Довіра до глибокості води...
Ти — серед плеса, а душа — у Бога.

Молитва луки

Дрібний мачок...
Пелюстки, як повіки
найменших янеолів...
Метеликом тендітним
серед сузір'я зел злітає тріпотливо...
У рідкісний червоно-чистий колір
Господь минушу квітку одягає...

***

Синьо-фіялковими джмелями
ваговито цвіт чорнооголки
у траві сидить — гуде пухнасто...
І якщо людське не бачить око
ультрафіолетового жару,

то смиренно треба зрозуміти,
не для тебе це, а для комахи —
зір Теоря торкнувся очей джмеля...

***

Благочестива золота медунка...
Ця хмарка хрестиків
на зелені ясніє,
щоб око запахом також
розкошувало...

***

Найбілішою білістю сяють щити
деревію,
стрімко піднято вгору
мечі подорожника тьмяні,
як у дамаських клинках,
колові візерунки ледь видно...
Це — найстійкіше лицарство,
невтомне в хрестових походах,
знає гоїти рани,
ще й кривцю спляти уміє...

***

На луках буйних, що коси не знали,
палає полум'ям ромена жовте око,
пелюстки сяють біло —
чисті ризи —
неначе осені ніколи вже не буде...

***

Нарешті й на петрів батіг,
на темну зелень пагонів тугих
небесне милосердя впало синню...

Деінде

Осібна сосна, де чатувала чапля,
вдивлялася пильно

у товщу води крізь лискучу
поверхню.
Закрут стежки, де мріяв метелик,
склавши крила доземно
прадавнього крою плащем.

З якого тисячоліття ця
срібна фібула?

Відлам повітря, де тиснулось сонце,
вгузаючи в шкіру
вагою і жаром проміння.
Тепло під повіками, де вирізнялись
на чорному сьйному тлі
всі писемності світу.

З якого тисячоліття ця
срібна фібула?

Шумерські клинці і гачечки івриту,
арабські френдзельки,
кілечки вірмен і грузинів,
античні колони й колеса,
і руни, і черти, і різи,
і знаки солярні, і символи ниви
й води...

З якого тисячоліття ця
срібна фібула?

***

Стигле абрикосове світило
нижчало й стиглішало над овидом,
понад гаєм небо синім бралось,

а над полем — голубило, й біло
хмари довшали, і кінь ішов за
поводом,
і все суще діялося й ставалося.

***

Ця дорога серед поля
далі йде за хмарну браму,
що, як сфінксова подоба,
стерта часом, стерта вітром.

Там, за сонцем, пил рожевий
шлях вкриває.
Шлях куриться,
і невідоме сниться...

***

Сухозілля й зелену траву
комашина лапка відчує,
наче минуле й майбутнє.

***

Під навалою ранку
живіше захидала річка,
і поверхня води вже парує
і пара у вербах
кучерявиться кронами,
потім і сонячну грудку
розчиняє дощенту,
і сяння срібне вбирає
очі й душу... Це вітха.
Чи, може, жертва...

***

З такою ніжністю
туман торкається обличчя,
що лиш за хвилю відчуваєш холод...
Так тепло затуляє очі, так дбайливо
оберегає від навали вражень...
Відділеність і відчуття...
Неназване, яке є радість...

***

Ще чверть години в літеплі дрімання,
в самодостатності незвершеного
сну, —
й блакитно-біле молоко світання
залле із ночі вибляклу стіну.

А за Дніпром жовтогоаряча сварга
вже починає колобжний рух,
розвіється невимовлена скарга,
в благоговінні затріпоче дух

знов зачудований до решти
світотвором...
Мережка чорна верб на островах
ні, не жалобна. Володіє зором
той, хто втопив у захваті свій
страх...

***

Прохолода ріки просякає
крізь мокру шкіру
простісінко в душу.
Розсіюється в повітрі
сонячний жар, у воді
розчиняється твердь...
Занурена в дві стихії —
у повітря й солодку воду —
у яє і сон...

Небесна археологія

Підноситься все те ж прадавнє небо
понад водою, суходолом і над нами,
в його глибинах —
«Володимирове сребро»,
монетка місяця з нерівними краями,

заплутані сузір'їв філіїграні,
хмар-амфор форми дивно досконалі
ї на обрії в ранковому тумані
палає золото округле лекторалі.

* * *

Боже мирних дерев,
Збережи від морозу бруньки,
І від вітру розлоге гілля,
І від злого незайманий стовбур...

Абрикос. 1980-2003

Це дерево — коли воно розквітне
і як не вирветься душа його назовні
матеріальною духмяністю... І повні
світіння цитринове в смерку квітня

великим колом низько на бузковім
невірогіднім тлі чи не модерну —
цей вибух творчості долає легко
скверну
архів і розпачу, знайому вже й Сіркві...

* * *

Вранішнє сонце тремтить, мов вода,
просто в моїй оселі,
світла квадрати блищать, як слюда,
на стінах і біленій стелі.

Променя бғанки, хвиля дрібна —
в листі акації легіт,
трунок сяйливей спливаєш до дна —
і опиняєшся в небі.

Згадка майнула: вже дуже давно
щось не могла я спати,
стелею бігли, неначе в кіно,
світла саяні квадрати.

Пізній тролейбус узвозом крекたв,
тепло було і темно,
мріла кімната спокійна, як став,
тиша плівла доземна.

Хто ти сама, ти сама, саме ти? —
креслило знаки світло.
Острах, і розкіш, і чар самоти
вперше в душі розквітлі.

* * *

...відложім печаль...

Я відкладу весь клопіт цього дня,
дрібязок буднів, гадок марниця —
впритул негода наближає обрії —
і прихищає як мале ягня

в господі — не в оборі, серед Інших,
що десь вгорі щось мовлять невідоме,
але невдовзі розумієш: тут ти вдома,
удом тут так само, як у віршах...

* * *

Речовина розпоросених сніг,
дрібязок буднів, гадок марниця —
все це на яві, чи все ж воно
сниться —
попіл ї під ним затамований гнів?

Як пробудитися з буднів — в буття,
порохом з ніг обтрусити дочасне,
щоб охопило зворушення часне
ї поворухнулося дійсне життя?

Відійшов у вічність **Анатолій Андрійович Дімаров, совісливий письменник старшого покоління (05.05.1922 — 29.06.2014) автор правдивих життєвських історій, які показують хворобу суспільства, заснованого на примусовій лжі.**

Подаємо уривки з його спогадів — «Прожити і розповісти». Книги винятково чесної і важливої для читачів усіх поколінь.

Анатолій ДІМАРОВ

ПРОЖИТИ І РОЗПОВІСТИ

З дитячих спогадів

Пам'ятаю лише, що село лежало над річкою Пслон і тонуло в садах, як і всі села в Україні. Чепурненькі хатки весело виглядали з-за невисоких тинів, майже над кожним двором великими кружлами підносились гнізда і з кожного гнізда виглядали лелеки: охороняли двори од пожежі. Ще пам'ятаю велику церкву, яка виплила нам назустріч, сяючи золотими хрестами. Коли ми проїжджали мимо того Божого храму, я став хреститись (татусь завжди, забачивши церкву, скидав картуз і хрестився), а на мене дивлячись, став класти хрести і Сергійко. Я перехрестився раз... і вдруге... і втретє перехрестився... Мені дуже хотілося, щоб те побачив дядько-візник, але дядько, який сидів до нас спиною, не помітив, як я старався, натомість обернулася мама. Побачивши, що ми з братом на виду всього села хрестимося, вона так смикнула мене за руку, що я ледь не скотився з воза.

Вже пізніше, коли ми приїхали і сьак-так влаштувалися у маленькій та ще й темній кімнатці, мама, посадивши коло себе мене і Сергійка, пригорнула і сумно сказала:

— Ніколи, діти, не хрестіться на людях. Та й взагалі — не хрестіться. Якщо хочете ще пожити на світі.

— Чому, мамусю? — спитав я приголомшено. — Це ж гріх — не хреститись до Бога!

— Забудьте, дітки, ї про Бога. Ніколи про нього не згадуйте.

— Але ж татусь...

— І татуся, дітки, забудьте, — ще сумніше сказала мамуся. — Підростете — самі все зрозумієте.

— А татусь коли до нас приїде? — спитав Сергійко: він, мабуть, так і не зрозумів, що сказала мамуся.

— Татусь не приїде ніколи. І ви не признавайтесь нікому, що у вас є татусь. Кажіть, що помер.

— Татусь помер? — Рот у Сергійка став зовсім квадратний, він ось-ось зареве. Мене теж душать сльози — так мені жаль татуся. Та пам'ятаючи, що я вже дорослий (так, принаймні, твердить мамуся), я щосили стримуюсь, щоб не заплакати. Мамуся ж, поцілувавши мене і Сергійка, підштовхує нас в бік сирітської нашої постелі:

— Пора, дітки, спати.

Набагато пізніше я довідався, що мамуся поміняла старі наші метрики на нові, у яких ми були вже не Гарасютами, а Дімаровими (мамусіне прізвище, коли вона була дівчиною), і не Андроніковичами, а Андрійовичами. Матуся заявила в суді, що старі загубилися, і пред'явила письмові свідчення трьох добрих людей, що ми такі Дімарови, та ще й Андрійовичі, і що батько наш — теж учитель, а не куркуль, репресований радянською владою. І я схилився низько перед мамусею, перед її світлою пам'яттю за святу цю брехню, що врятувала нас од пе-

кельного тавра, яке горіло б на наших лобах до самої старости. А то й від холодних сибірських снігів.

Отак — живим у могилу — і поховали ми в печальний той вечір свого татуся.

* * *

Оця моя розповідь про нові черевики не була б повною, коли б я не згадав, як татусь водив мене у Охтирку, до церкви. Було якесь релігійне свято, і татусь не був би татусем, коли б його пропустив. На той час майже всі храми порозоряли та позакривали, лише де-не-де ще лишилися. Уцілів і в Охтирці, там і правилася служба Божа.

Ще вчора татусь сказав, куди ми завтра підемо. Попередив лише, щоб нікому ні слова.

— Ти вже в мене дорослий, знаєш, що за це може бути.

Я уже знав. Знав од мамусі, яка не втомлювалася наказувати, щоб ми не проговорилися, що вірили в Бога («Бога, дітки, немає», — а я бачив не раз, як вона, лягаючи спати, потай хрестилася). Знав од старших учнів, войовничих безбожників, які збирали по хатах та палили ікони. Од учителів, які не втомлювалися твердити, що найбільший гріх перед радянською владою — це вірити в Бога. А найчастіше — од учителя співів, який навчав нас антирелігійних пісень («Долой, долой монахов, раввінов і попов»). Я вже й сам починав потихеньку соромитись, що колись таки вірив у Бога, і давно уже не хрестився. А приїхав татусь, став там на горіщі в Яремівці на вечірню молитву, і таким звичним та рідним, таким заспокійливо світлим полилося у мене, що я і не зчувся, як став хреститись слідом за татусем.

Вирушили рано-вранці, щоб встигнути до початку служби. Я, як завжди, чесав босяком, завдавши на плечі перев'язані черевики, було тепло, але вже не спекотно, ми долали кілометр за кілометром, аж поки й добралися до Охтирки. Ще в дорозі, поспішаючи за татусем, я мріяв про те, як зайду в храм, наповнений віруючими, як буду хреститись і кланятись — так заподадливо, що всі до мене обернуться та й перемовлятимуться ввіголоса: «Ото Божа дитина! Щасливі ж її батьки!» — і як потішений буде татусь, що виховав такого богомільного сина.

Тож ще перед храмом я став хрестити лоба, а ступивши до Божого дому, пропхався вслід за татусем до великої ікони Діви Марії та й заподадливо захрестився, закланявся.

І тут мене тріснули чимось твердим по потилиці.

Якась незнайома бабуся. Свариться костюром (ним вона мене й пригостила), люто шипить:

— Картуза скинь, безбожнику!

І вже не тільки люди довкола — сама Божа Матір з осудом дивиться на мене.

Зриваю картуз, стою, виптвивши очі в підлогу.

Більше до церкви татусь мене не водив...

МАЙДАН

***

Пече в очах від газу,
дере у горлі й роті.

Летять бандитські кулі,
вбивають патріотів.

З колін хто не піднявся,
обличчя не ховайте:

Проспали смерть героїв,
то, хоч тепер, вставайте.

Олекса ЧУМАК,
поет і бард

Почуйте, українці,
раба в собі вбивайте
Проспали смерть героїв,
то хоч тепер вставайте!

Героїв проводжають
в останню дорогу,

Уже їх чисті душі
говорять в небі з Богом!
Урочисто стрічають
святі найвищі Судді.

А хто ще спить, побачте,
як на руках несуть їх...

Героїв зустрічають
вже щонайвищі Судді.

А хто ще спить, побачте,
як на руках несуть їх...

Мине лиха година,
здобудемо свободу.

І житиме людина
від роду і до роду...

Та пам'ять про загиблих
ніколи вже не стерти,

А, щоби люди встали,
не треба буде вмерти.

І пам'ять про загиблих
нікому вже не стерти,

І, щоб народ підняти,
не треба буде вмерти.

***

Крига скресла, реве течія,
Пролітають хвилини жадані.
Україна моя, Україна моя,

Україна стоїть на Майдані.
Україна моя, Україна моя,
Україна моя — на Майдані.

Хай свобода в серця пророста.
Ці хвилини для нас Богом дані.
Встали села й міста, Україна свята,
Піднялась на найвищим Майдані!
Україна моя, Україна моя
Україна моя на Майдані!

Бачить кров'ю полита земля,
Хто боронить її у повстанні.
Проти збройних рядів окупантів-катів
Патріоти стоять на Майдані!
За Вітчизну свою у нерівнім бою
Стоять насмерть вони на Майдані!
Куля мчить не спіла, та нащадки УПА
І без зброї стоять на Майдані!
Боже, нас бережи, молимося:
поможи...

Сотня Ангелів вже на майдані,
І тепер хто куди утікають кати,
Бо Вкраїна моя на Майдані!

Радість наша кризь щем,
поговоримо ще
Про життя, що за волю віддані.

З історії української кооперації

Андрій КАЧОР

Євген Храпливий

1899 року в маленькому містечку Олеську Брідського повіту Львівської області, в Західній Україні, гурт активних громадян з ініціативи о. Юліана Дуткевича, довголітнього пароха села Дуб'я, заснував невеличке господарське Товариство «Сільський Господар». Першим головою обрано було о. Тому Дуткевича.

На це Товариство дуже скоро звернули увагу громадські діячі зі Львова і вже 1903 р. змінено його статут і осідок перенесено до Львова. З того часу «Сільський Господар» з місцевої хліборобської організації став крайовою господарською установою на цілу Західну Україну. Метою його було піднести добробут нашого селянства шляхом модернізації сільського господарства та правового захисту його інтересів.

Напередодні I Світової війни «Сільський Господар» мав 88 філій, 1,324 кружки і 32,352 членів. Увесь цей дорібок знищено в час окупації західноукраїнських земель російськими військами в 1914-15 рр.

1920 року господарські діячі під проводом о. Тита Войнарівського і інж. Юліана Павличковського, у співпраці з українською кооперацією, відновили діяльність централі «Сільський Господар» у

Львові, і вона почала відновляти працю філій і кружків по цілій Галичині, а навіть на Волині, що були тоді вже під окупацією Польщі.

Головну роллю в тому процесі модернізації праці «Сільського Господаря» у 1928-39 роках відіграв доктор інженер Євген Храпливий.

Євген Храпливий народився 22 червня 1898 р., в селі Лисівці, повіт Заліщики, в Західній Україні. Батько його Василь Храпливий був учителем і управителем народної школи в Лисівцях. Мати, Стефанія Ганкевич, гербу Габданк, походила з давнього шляхетського священничого роду. Один із її предків, Ганкевичів, був секретарем польського короля Стефана Баторія. Батько Стефанії, о. Спиридон Ганкевич, був парохом села Цеплів, повіт Копичинці.

Народну школу Євген закінчив 1908 р. в Лисівцях. Після смерті батька мати з синами перенеслася до Тернополя, де жив її брат Зенон Ганкевич, що став опікуном дітей. Тут Євген закінчив шість класів тернопільської гімназії ім. цесаря Франца Йосифа. Перед окупацією Галичини російською армією, Євген разом з матір'ю емігрує спершу в Моравію, а згодом до Австрії. У Відні закінчив українські гімназійні

курси і вступив на агрономічний факультет Високої Земельної Академії.

У Відні належав до українського студентського товариства «Січ». Восени 1918 р. підписав, разом із тодішнім головою «Січі» Зеноном Пеленським (пізніше послом до польського сейму) — меморіал до австрійського уряду з домаганням усамостійнення Галичини, за що їх обох притягнули до поліційної відповідальності. Рівночасно він дуже пильно студював не тільки агрономію, але й ушачав на виклади на філософському і правному факультетах, слухав лекції, пов'язані з політичною економією та сільським господарством.

Був учасником З'їзду ЦЕСУС в січні 1923 в Празі. За дорученням «Січі» мав доповідь «Про потребу матеріальної допомоги українському студентству». Цією проблемою він цікавився ціле своє життя. Разом з д-ром М. Панчишиним і д-ром Ю. Полянським Є. Храпливий став засновником «Комісії Допомоги Українському Студентству» (КоДУС) 1941 року у Львові. Був також одним із тих, що 1945 р. відновили цю допомогую установу в Німеччині.

Після закінчення студій, 1925 р. Є. Храпливий повер-

тається в Галичину, щоб тут своїми знаннями служити українському народові. Тоді він розпочав свою працю у Львові, в Ревізійному Союзі Українських Кооперативів, де за його ініціативою було створено Молочарський Відділ, в якому він працював до 20 січня 1928 р., коли його запросили в «Сільський Господар».

Молочарством Є. Храпливий зацікавився ще в час своїх студій під впливом професора В. Вінклера, світової слави теоретика й історика молочарства. Розпочав навіть у нього свою докторську працю з молочарства, але життєві обставини не дозволили її закінчити. Докторську працю «Погляд на племіння рогатої худоби в Східній Галичині в рр. 1880—1930» захистив аж 25 лютого 1933 року в Українській Господарській Академії в Подєбрадах у професора Костя Мацієвича.

За час свого побуту в РСУК Є. Храпливий написав два дуже цінні підручники для кооперативних молочарень, а саме: «Основи кооперативного молочарства», видання РСУК, Львів, 1927 і «Молочарське книговодство», РСУК, 1930 р. Це були перші фахові українські підручники для молочарів і молочарських техніків у Західній Україні. Крім цього, він зібрав матеріали і написав книжечку «Наші молочарські кооперативи в 1925 році» і дав першу аналізу осягів і недоліків відновленої української молочарської кооперації.

Є. Храпливий був на теренах Галичини, поряд з доктором М. Холєвчуком, найкращим теоретиком й ідеологом модерного хліборобства в Західній Європі. Він знаходив час, щоб поїхати до Данії, Чехії, Австрії, Угорщини, Німеччини і там приглянутися зблизька до сільськогосподарських осягів тих країн. Він належав до тої невеликої групи економістів Західної України, що вміли пов'язати набуте теоретичне знання з практичною роботою.

Є. Храпливий опрацює й реалізує, з великим штабом українських агрономів, свій план розбудови сільськогосподарської культури і фахової агрономічної роботи по західноукраїнських селах. Він, у співпраці з українською кооперацією, оформлює нову систему громадської агрономії, яка поставила собі за мету, незважаючи на перепони польської окупаційної влади, перебудувати західноукраїнське село на зразок сіл Данії і Німеччини.

З тією метою «Сільський Господар» уклав окрему угоду з центральними українською кооперації, які зобов'язалися до збуту сільськогосподарських продуктів (Центросоюз і Маслосоюз), а про якість і кількість, відповідно до вимог ринку, мав дбати «Сільський Господар». Для планування і контролю цієї праці зорганізовано т. зв. «Інспекторат Агрономічної Праці», до якого входили провідні діячі «Сільсько-

го Господаря» та всіх українських кооперативних централей.

У 1937 р. в «Сільському Господарі», яким кермував Є. Храпливий, працювали 12 фахових секцій, які охоплювали всі галузі господарювання.

Того року «Сільський Господар» мав 60 філій, 1840 кружків і 126450 осіб учасників. Крім цього об'єднував, на правах членів, 2216 кооператив усіх видів і рівнів. Всього він мав 130566 членів. У 1938 році стан членства збільшився до 159977 учасників. Фахову працю в центральній вели 21, а в краю 127 працівників, а між ними 65 інженерів-агрономів.

Всю цю роботу товариство «Сільський Господар» провадило коштом власних фондів і щедрих дотацій української кооперації. Бюджет централі на 1938 рік був схвалений максимально високий 165000 зл. польських.

Є. Храпливий багато часу присвятив організації працівників у цілій системі Товариства. Перші спроби в цьому напрямку були зроблені 1925 р. Тоді створено «Спілку Українських Агрономів», яка гарно розгорнула свою працю і проіснувала до початку II Світової війни.

Найбільше уваги Є. Храпливий приділив фаховому хліборобському шкільництву, зокрема господарським школам і курсам у Милованні, Шибалині, Кортові, Янчині та Державному Хліборобському Ліцею в Чернівці.

Основним завданням «Сільського Господаря» було теоретично і практично вишколити широкі маси селянства до більш продуктивної праці в сільському господарстві. З такою метою Є. Храпливий організує 1932 р. Хліборобський Вишкіл Молоді, що мав заступити господарські школи по селах. Гуртки ХВМ створено при Кружках «Сільського Господаря». Для гуртків Є. Храпливий опрацював цілу програму, яку видав окремою книжкою «Як працювати в Хліборобському Вишколі Мо-

лоді», що мала три видання.

Свою фахову і виховну працю серед молоді Є. Храпливий продовжував як доцент Львівської Політехніки (1942) і професор Державних Господарських Курсів у Дублянках, коло Львова в 1942-44 рр., а відтак як професор хліборобської економії в «Українському Технічно-Господарському Інституті» в Реґенсбурзі (від осені 1945 р.) і як професор кооперації в Українському Вільному Університеті в Мюнхені (1945).

Керуючи практично-організаційною працею Крайового Товариства «Сільський Господар» у Львові, Євген Храпливий ще й знаходив час на багатоплідну наукову, науково-публіцистичну й журналістську працю. Вже на початку своєї діяльності він стає до співпраці в Науковому Т-ві ім. Шевченка, як член «Комісії Економії, Соціології і Статистики» та «Науково-Технічної Секції». Там він виголосив дві ґрунтовні доповіді: «Сільське господарство галицько-волинських земель» (21.6.1935) і «Вплив кризи на галицько-волинське село» (20.1.1936). Перша з них з'явилася друком у видавництві «Учіться брати мої» 1936 року. На «З'їзді українських природників, лікарів і інженерів», що його скликала Природничо-Математична Секція НТШ 1931 р., він мав доповідь «За наше агрономічно-технічне музейництво». 1935 року його обрали дійсним членом НТШ.

Євген Храпливий був співробітником української «Загальної Енциклопедії», а відтак, на еміґрації, належав до співробітників «Енциклопедії Українознавства». Він сам підготував до друку «Українське Сільсько-Господарське Енциклопедію». На жаль, до початку II Світової війни вишло тільки її перший зошит. Вагомий за своїм значенням також його праці «Карпатська Україна в числах» (1938), «Господарство Холмщини і Підляшчя» (1944) та друге видання «Плекання рогатої худоби в

Галичині 1880 — 1930» (1939).

Є. Храпливий був редактором, співавтором і автором цілої низки часописів, журналів і інших видань: «Господарсько-Кооперативний Часопис» (гол. ред. у 1930-34 рр.), «Сільський Господар», «Український Пасічник», «Сад і Город», «Хліборобська Молодь», «Агрономічний Вісник», календарі «Сільського Господаря», «Українське Молочарство», «Кооперативне Молочарство» тощо.

Журналістську працю розпочав Є. Храпливий споминами, що їх друкував 1922 р. в «Новому Житті» в Міннеаполісі. У 1928-39 рр. був співробітником найстаршого українського щоденника «Діло» у Львові. Його статті знайдемо в журналах і часописах «Кооперативна Республіка», «Життя і Знання», «Львівські Вісті», «Час», «Нова Хата», «Холмська Земля», «Збірники «Центросоюзу», «Маслосоюзу», «Атлас України і сумежних країв», «Вісті УТГГ», Хроніка НТШ та інших.

Бібліографія його друкованих праць, яку сам зладив ще за свого життя, займає 14 сторінок машинопису.

1939 року, коли Західну Україну окупували большевики, Є. Храпливий, як і багато інших

господарських діячів, залишився у Львові, щоб берегти майно «Сільського Господаря» і щоб далі бути з народом. Однак новий окупант зовсім не був зацікавлений суспільними працівниками для народу. Вже в перші дні окупації появився у Львові якийсь «кореспондент з Москви» і без жодного інтерв'ю, без особистого знайомства, подав в «Ізвестіях» цілу

статтю-підвал «Стрелка переведена» з обвинуваченням д-ра Є. Храпливого, як «ворога народу». Після цього була розмова в НКВД. Все це змусило Є. Храпливого в січні 1940 р. податися з родиною за річку Сян.

В квітні 1940 року, в порозумінні з інж. Ю. Павликовським, він стає до керма новоствореного Відділу Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Любліні, що мав обслуговувати українські кооперативи на Холмщині і Підляшші. Тут працює до кінця липня 1941 року. Рівночасно долучається до праці Господарського Відділу при Українському Центральному Комітеті в Кракові та співпрацює із «Сільським Господарем», який відновив свою діяльність під проводом Леоніда Бачинського.

1941 року, після окупації Західної України німцями, Є. Храпливий повертається з родиною до Львова, щоб перебрати кермо Хліборобської Палати, що й виконував від 1 серпня 1941 до 26 серпня 1944 рр., будучи рівночасно головою відновленого Товариства «Сільський Господар».

Від 1 квітня 1943 до 1 квітня 1944 року Є. Храпливий викладав у «Державному Гос-

подарському Інституті» в Дублянках, коло Львова (це був фактично довоєнний факультет агрономії Львівської Політехніки), а темою викладів було «Земельні справи Східних Просторів». Тут прийшла друга окупація західно-українських земель большевиками. Все довелося залишити та мандрувати з родиною на захід.

У Німеччині Є. Храпливий поселився в Баварії.

Це був час, коли Є. Храпливий розвинув живу педагогічну діяльність як надзвичайний професор кооперації та сільсько-господарської економії на Українському Вільному Університеті в Мюнхені, а також викладав на Аргонмінчо-Лісовому факультеті УТГГ в Реґенсбурзі.

Є. Храпливий був співініціатором і учасником Першого Кооперативного З'їзду українських кооператорів на еміґрації 1946 р. в Мюнхені, репрезентуючи на ньому Товариство «Сільський Господар».

Помер у час виконання пластового обов'язку, відправджуючи в далеку мандрівку, до Бразилії, двох пластунок із своєї Станиці. Як автоствореного рушило з місця, він підніс руку до привіту і крикнув «Сюбі!» Це було його останнє слово, бо він в цій хвилині вправ мертвий.

Будучи в Любліні Є. Храпливий належав до т. зв. «люблінських цісарів» як їх, жартуючи, називав проф. В. Кубійович (до них В. Кубійович зараховував В. Болюха, Ю. Шепаровича, М. Луцького, З. Пеленського і Є. Храпливого), які «панували» над цілим українським громадським життям того часу в тому Дистрикті та давали працю сотням українських інтелігентів. У той же самий час Євген Храпливий був членом Національної Ради у Львові.

В довоєнній дитинстві моїм календар «Сільський Господар» був поширеною книгою у волинській хаті.

Є.С.

РЕВОЛЮЦІЯ НА ЕКСПОРТ

3 книги Яна ГРОССА

Вигляд і манери

Український журналіст, який прибув з Києва до Львова у відрядження, згадував, що через два тижні після окупації Західної України Червоною армією, коли на вулицях з'явилися перші закордонні авта та елегантний одяг, столицю республіки охопив ажіотаж. Усі хотіли їхати до Львова чи Тернополя за покупками і документ про відрядження до будь-якого міста щойно окупованої території став найбажанішим папірцем. Для простих громадян найбезпечніше було вживати здобуті блага одразу на місці. Ризиковано було посылати матеріальні цінності до СРСР.

Захоплення заводників харчовими продуктами та матеріальними ре-

чами олюднювали цю дивну війну, яка інакше могла б стати дуже жорстокою. Окрім користолюбства, цікавості й голоду існувало також прагнення людської контакту, особистих зустрічей, і розмови віч-на-віч таки відбувалися попри страх і підозру. Й тоді виявлялося, що за офіційною фразеологією та шаблонними фразами советські солдати приховували свій жаль. Коли запитали про життя в Советському Союзі, молодий український призовник притишеним голосом, з тривогою озирючись на всі боки, сказав: «Не тіште себе, добра не буде». Багато хто висловлював розчарування, що вони привезли до Польщі комунізм, замість того щоб поляки звільнили їхню батьківщину від нього. Ініціативніші і спритніші намагалися використати несподівану

нагоду: масове дезертирство з Червоної армії змусило владу видати спеціальний указ, який забороняв продавати цивільний одяг советському військовому персоналу.

І все ж, численні спроби перейти кордон Румунії чи Німеччини були, без сумніву, вдалими, як свідчили пізніше зловлені під час втечі солдати, що ділили тюремні камери з іншими в'язнями по всій Західній Україні та Західній Білорусі. Був випадок, коли група солдатів Червоної армії, захоплена в полон після перестрілки з польським підрозділом, відмовилася повертатися до своїх частин, вирішивши радше йти разом із тим підрозділом до Румунії. [...]

... Молода єврейка, палка прихильниця комунізму, ось як згадує момент

затишшя, після всеохопного ентузіазму, який на початку заповнив її та її друзів:

«Перша зустріч з росіянами — маю на увазі з советськими солдатами — вразила нас чимось дивним і неприємним. Ми думали, що кожен солдат був комуністом, а тому для нас було само собою зрозумілим, що всі вони мають чути себе щасливими. Але їхні манери, їхня поведінка нас вразили. Наспamперед, їхня пристрась до матеріальних речей — годинників, одягу — вони полювали за ними з шаленою жаждою. Ми чекали, що вони нас запитатимуть про життя під капіталізмом і розкажуть, як живеться в Росії. Але все, чого вони хотіли — це купити годинник. Я зауважила, що вся їхня увага зосереджена на матеріальних речах, а ми чекали на ідеали».

Наталія КУЧЕР,
старший науковий співробітник НМЛП України

Галина Зубченко: у Вічності з Україною

19 липня 2014 року художниці-шістдесятниці Галині Зубченко виповнилось би 85 років. Її життєвий і творчий шлях — це послідовне обстоювання права на українське національне мистецтво в Советський імперії в часи русифікації і наполеглива праця над втіленням мистецьких задумів у життя. Будучи вірною кращим традиціям народного мистецтва, вона виявляла в народній прапам'яті призабуті образи української символіки, мітології, історії і повертала їх нащадкам. Створений нею світ яскравий і життєдайний. В центрі його — Україна.

Твори Галини Зубченко зберігаються в Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини, Маріупольській та Севастопольській картинних галереях, Сімферопольському та Кіровоградському музеях, Національному музеї літератури України, Музеї Івана Гончара, Музеї шістдесятництва у Києві, а також у мистецьких колекціях Австралії, Канади, Німеччини, США, Японії. Її монументальні мозаїки, виконані самостійно та у співавторстві, прикрашають споруди у Києві, Маріуполі, Донецьку, Лубнах та Железнодорожську.

Галина Зубченко (1929 — 2000) народилася у Києві в родині науковців. Її батько Олександр, учень Василя Кричевського, знався на мистецтві, мав добру книгозбірню і спрямовував розвиток таланту маленької Галини. Перші зауваження вона почула від гостя дому, художника-бойчукіста Охріма Кравченка. Тож дитинство і юність, незважаючи на сірість советчини та русифікації, минули в атмосфері рідної культури й орієнтації на справжнє мистецтво.

У Республіканській художній школі імені Т. Шевченка Галина Зубченко навчалась в одному класі з Аллою Горською. У спогадах Галина згадує, як вони удвох малювали українські орнаменти для святкового оформлення Шевченківських вечорів на 9 березня під керівництвом вчителя Володимира Бондаренка, учня Федора Кричевського, а також як вони з Аллою наспівували своєму вчителю українських пісень — в суцільно зросійщеному Києві це було щось рідкісне. Тож пізнання української культури розпочалося для них ще в школі.

В Київському художньому інституті Галина Зубченко вирізнялась особистісним поглядом на вибір тем, уникаючи ідеологічного диктату. Її цікавила вітчизняна історія далеких століть. Це ускладнювало навчання — її роботу «Скидають Перуна» не прийняли.

В студентські роки вона почала їздити на пленер у Карпати, які мали величезний вплив на формування її мистецького світогляду. Вперше Галина приїхала в гори влітку 1956 року і відкрила для себе правдивий пласт культури справжньої України. Як не дивно, побачила там дух стародавнього Київ — за її словами, «в побуті, одязі, навіть у самих словах — у всьому проявлялася наша історія». За три

роки вона створила багато етюдів: портрети гуцулів, пейзажі, замальовки речей побуту, які стали основою для написання дипломної роботи — картини «Гуцульське весілля».

Робота над такою виразно національною темою зустріла чимало перешкод — кожен перегляд інститутською комісією спотворював первісний задум — деякі постаті довелося одягнути у військову форму воїна-визволителя, деякі просто викинути. З ідеологічних міркувань, аби висвітлити єднання Західної та Східної України, було замінено строї гуцулів на наддніпрянський одяг. Галина Зубченко не бажала захищати такий диплом, але за підтримки її педагога, чудового художника Олексія Шовкуненка, робота була прийнята. Зараз картина «Гуцульське весілля» перебуває в Музеї Івана Гончара.

Карпати назавжди увійшли в життя і творчість художниці. Вона мандрувала в гори багато років, наслідком чого став цикл робіт «Карпати». Від 1960 року Галина Зубченко бере участь у республіканських виставках та у співпраці з різними художниками виконує кілька значних монументальних робіт: керамічне панно для кав'ярні «Либідь» у Києві (разом з С. Отрошенком, 1963), декоративну стіну з українських мисок у ресторані київського готелю «Дніпро» (разом із С. Отрошенком, Н. Федоровою, Г. Шарай, 1964). 1965 року Галина Зубченко стала членом Спілки художників України.

На початок 1960-х років припадає часте спілкування художниці з Віктором Зарецьким і Аллою Горською. Про взаємини Галини Зубченко з Аллою Горською можна написати ціле дослідження. Разом вони навчалися в Київському художньому інституті, їздили на практику до Канева. Коли почалося українське відродження, брали найактивнішу участь у піднесенні культури та демократизації суспільства. Алла була одним із лідерів, душою українського шістдесятництва, а Галина Зубченко — активним учасником. У 1960 році вони разом прийшли в Клуб творчої молоді «Сучасник», працювали в одній секції, спільно брали участь у всіх акціях Клубу: літературно-мистецьких вечорах, присвячених В. Симоненкові, Л. Курбасові, М. Кулішеві та сучасним письменникам, в органі-

зації виставок. Разом з І. Світличним, М. Вінграновським, І. Жиленко, І. Русиним колядували в національно свідомих родинах української інтелігенції в Києві.

Мисткинь єднала любов до України, жадоба пізнання її історії і культури, а також спільні погляди на розвиток монументального мистецтва, модерного за формою і національного за змістом. Вони пізнавали народне мистецтво в хаті-музеї Івана Гончара «Гончарівні», де знайомилися з етнографією усіх регіонів України і вчилися благоговійному ставленню до народної культури — слухати голос предків з минулих століть. Особистість Івана Гончара, художника-колекціонера, його місія Вчителя також мали величезне значення в житті молодих художниць.

Фактично в КТМ вони проходили свої університети українознавства: в майстерні Алли Горської лекції з історії читала О. Апанович, про національне вбрання розповідав С. Колос, Г. Синиця знайомив з теорією народного мистецтва. М. Браичевський часто проводив екскурсії по Києву, розповідав про його давню історію. Мистецтвознавець Григорій Логвин очолював поїздки по Україні.

Їм відкрилось багатство української культури, величезна кількість пам'яток історії та старовини. Попри те що в шістдесяті роки пам'ятки сакрального мистецтва були в стані руйнації, вони давали матеріал для творчості, і водночас спонукали митців шукати засоби їх захисту. «Ми почали складати відповідні листи. Основні дані написав Григорій Логвин. Літературно обробляла матеріал Михайлиа Коцюбинська. Документ вийшов ґрунтовний і великий за обсягом», — згадувала мисткиня. Вирішили передати листа Максимі Рильському через молодого художницю Валентину Виронову, яка писала портрет поета. Після цього Максим Тадейович зустрівся з Григорієм Логвином і через деякий час було засновано Товариство охорони пам'яток. Тож пізнавальні подорожі молодих митців мали значення і в обороні рідної культури.

Визначальний вплив на духовне зростання мисткинь мала творчість Тараса Шевченка. Не раз Галина Зубченко, Алла Горська разом з Василем Симоненком ходили на могилу Кобзаря. 1964 р. до 150-річчя від дня народження Шевченка вони у співавторстві з Опанасом Заливахною, Галиною Северук та Людмилою Семікіною виконали вітраж «І на сторожі коло них поставлю слово...» для вестибюлю Київського університету. Вітраж вже було змонтовано, але напередодні відкриття брутально знищено з наказу адміністрації університету — як «ідейно ворожий».

Це був початок посилення утисків

національно свідомих митців із власним поглядом на творчість і почуттям гідності. Вже тоді Галина Зубченко і Алла Горська усвідомлювали себе митцями українськими, які мають творити національне мистецтво. Категорія національного була наскрізною в їх мистецькому світобаченні. Коли на Донеччині вони зустрілися з художниками-греками, то вже зі знанням справи наставляли їх на пошук свого національного обличчя та на вірність традиції. А коли поїхали до Мінська для створення мозаїки на українсько-білоруському кордоні, то знайомилися із зразками білоруської народної творчості в музеях і вивчали типи на вулицях — видивлялись прикмети зовнішності білорусок. При спілкуванні з білоруськими митцями зауважили, що в їхніх творах мало національної виразності.

Великий вплив на формування мистецької мови Галини Зубченко мав учень бойчукіста Миколи Рокитського Григорій Синиця — і як митець, і як теоретик мистецтва. Він прагнув синтезувати монументальну культуру Бойчука з колоритом народної культури і створити новий сучасний живопис. Його погляди на народне мистецтво як головне джерело розвитку національної культури були суголосні внутрішньому баченню мисткині. Г. Синиця вчив розуміти творчість Ганни Собачко-Шостак та Марії Приймаченко. Допомагав зчитувати з глибин народної пам'яті послання до нащадків, розуміти велику філософію народного мистецтва. Це від Синиці з'явилося образне розуміння кольору, перевага колоритних рухів, симетрії в творах Галини Зубченко.

Разом із Г. Синицею, А. Горською, В. Зарецьким, Г. Пришедьком, Б. Пляксієм Галина Зубченко 1965 року взяла участь у створенні мозаїчного панно «Дерево життя» (ресторан «Україна» в Маріуполі). В тому ж творчому складі художники працювали над монументальним декоративним оздобленням школи та установ Донецька. Галина Зубченко (як і Алла Горська) мислила у монументальному мистецтві національними категоріями у виборі тем, пошуку образу, в опрацюванні сюжетів. Так, в мозаїках на Донецькій школі вони вирішили на центральному фасаді зробити образ України, але їм не дозволили втілити цей задум; тож центральну стіну прикрасив «Прометей». Але і в такому вигляді разом з іншими панно («Вода», «Космос», «Вогонь», «Земля», «Життя», «Надра») ці мозаїки — серед визначних творів українського монументального мистецтва другої половини ХХ століття.

Художник Василь Касіян вважав ці мозаїки одним із найяскравіших досягнень у нашому монументальному мистецтві. Графік Василь Перевальський зазначав, що з їх появою виник і ут-

вердився один із нових після Розстріляного відродження 30-х років мистецьких напрямків українського монументального мистецтва. В шеститомовій Історії українського мистецтва також є висока оцінка цих мозаїк, але, зважаючи на те, що почалися політичні репресії і ім'я Алли Горської не згадували, прізвищ художників, окрім Г. Синиці, не вказали.

Також В. Перевальний відзначив виразний творчий підхід до традицій народного мистецтва в оформленні магазину «Київ» у Жданові (Маріуполі), виконалому Галиною Зубченко 1967 року в співтворстві з Григорієм Пришедьком. Григорій Пришедько (1927-1978) закінчив Дніпропетровське художнє училище як живописець; у Маріуполі мав дві персональні виставки у 1959 та 1970 роках. 1967 року Галина Зубченко і Григорій Пришедько одружились. Вони виявились однодумцями у поглядах на мистецтво, українську історію і сучасність. Дім та майстерня художників стали осередками життя національної культури. Учень Г. Зубченко й Г. Пришедька В. Гарбуз згадував свята в їхній скромній оселі — серед гостей були письменники П. Загребельний, С. Плачинда та багато інших творчих особистостей. До майстерні Галини Зубченко в Лаврі приходили В. Задорожний, І. Драч, Ю. Мушкетик, В. Герасим'юк, в ній часто працювали В. Гарбуз, В. Корчинський. За словами художника Петра Ганжі, розмови в цій майстерні підслуховувались «відповідними органами» через отвір в стіні.

Згодом Галина Зубченко і Григорій Пришедько у співтворстві виконали низку мозаїчних панно: «Рух» (Київський спорткомплекс «Наука» 1969); «Перемога» (Інститут рентгено-радіології та онкології АМН УРСР, 1970-71), «Ковалі сучасності» (Інститут ядерних досліджень, 1972-74), «Майстри часу», «Кибернетична квітка» (Інститут кібернетики, 1974-77) у Києві. Ці твори позначені глибоким філософським звучанням — в них знову Галина Зубченко виявилась вірною принципам Григорія Синиці, який вважав ознакою монументальності в мистецтві не розміри, а філософський зміст.

Значне місце у творчості подружжя посідають роботи, позначені глибоким зануренням в праісторію рідного народу, пошуком свого коріння. Серед них станкові, графічні та декоративні роботи «Іскра Сварога», «Око Всесвіту», «Дажбог», «Стріли Перуна», «Глибини Галактик». Після смерті чоловіка Галина Зубченко виконала мозаїки «Жнива» (Будинок культури в Лубнах), «Казки Північного Кавказу» (санаторій в Железноводську, 1983-1984), вітражі на склі «Весна. Літо. Осінь.» (Інститут урології АМН УРСР, 1981). Цим роботам притаманні цілісність композиції, колоризм, вони оригінальні за вирішенням і є зразком органічного поєднання мозаїки з архітектурою.

У 1988 р. художниця, маючи величезний мистецький досвід, знову поїхала на пленер у Карпати з донькою Ярославою. Вірус денационалізації, сірність і бідність боляче вразили її — вирішила повернутись до Києва і створити образи минулого. Так з'явилися ностальгійні картини «Біла шапка Чорногорі», «Земля вдягає тінь», «Хутір Рогатинюків» та портрети гуцулів.

Вперше мистецький цикл «Українські Карпати» експонувався в Музеї Івана Гончара, художника, який був одним із вчителів мисткині. Згодом

ці картини експонувались в Хорватії, потім в Українському Домі, а також на виставці «Свою Україну любить...» 2000 року в Національному музеї літератури України. Наступного року до фондів музею Дирекцією художніх виставок України при Спільці художників було передано картину Галини Зубченко «Вічність».

Цей твір органічно продовжує новий цикл робіт Галини Зубченко, які вона написала після здобуття Україною незалежності. Саме в останнє десятиліття свого життя, на хвилі нового відродження української культури, вона пише роботи «Княгиня Ярославна» (1991), «Лаврські дзвони» (1992), «Почаївська Божя Мати» (1993), ікони для

тулці у майстерні Галини Зубченко в Лаврі.

Ціле своє життя художниця відповідально ставилась до свого таланту, не розмінювалась на теми прославлення режиму, свободу творчості зберегла до кінця своїх днів. Всі її роботи дуже особистісні і майже всі вони присвячені Україні. І картина «Вічність», написана 1995 року, також в цьому ряду.

Головне в цій роботі — філософське наповнення. Тему вічності художниця вирішує як тему материнства. Тут знайшло своє втілення і пізнє материнство самої Галини Зубченко, і її любов до України, і глибинна віра у невмирущість людської душі, в реальність

життя. Робота за стилістикою наближається до сакральної картини, ікон, зображення Богородиці з Немовлям, які писали народні майстри.

Художниця вирішує цю тему в кращих традиціях народного мистецтва і є вірною своєму вчителю-бойчукісту Григорію Синиці. Зв'язок з бойчукізмом простежується через високий ступінь узагальненості, надання переваги у композиції коловим ритмам, активне використання лінії.

При спогляданні картини пригадуються рядки Тараса Шевченка: «І буде син, і буде мати, і будуть люде на землі!». В останні роки життя художниця разом із мистецтвознавцем Григорієм Местечкіним вела дитячу сту-

київських храмів — «Спас Нерукотворний» для Видубицького монастиря та образ для Афганської церкви біля Києво-Печерської Лаври. Звернення мисткині до сакральних творів виявилось органічним. Християнська тематика не була для неї далекою і чужою, як для більшості людей, вихованих в суцільно антирелігійному атеїстичному просторі советчини. Її дитинство минало на Великій Житомирській, в домі діда по матері, священика Андрія Скрипчинського, якого заарештували. Дитиною вона часто гуляла з мамою на Володимирській гірці біля огороджених рун Михайлівського монастиря, іноді Галина пролізала за огорожу і збирала шматочки смальти з мозаїк. Мабуть вже тоді Провидінням було визначено її шлях у мистецтві. Як згадував її учень, художник Василь Корчинський, вона зберігала ті смальтинки протягом всього свого життя — він побачив їх в шка-

Вічності.

На невеликому квадратному полотні (65 x 65 см) ми бачимо молоду вродливу жінку з сином на руках в національному одязі. Орнаменти на сорочках матері і дитини умовні, ми не можемо точно визначити регіон, з якого вони походять — художниця свідомо уникає конкретизації і деталізації, вона створила образ цілої України.

Дитина тримає в руці червону писанку з зображенням повної ружі (цей елемент присутній в писанках багатьох областей); це символ повноти життя, його розквіту і достатку. І мати і дитина вміщені в напівсфері, як у писанці, в яйці, яке в давніх культурах було одним із символів вічності. Колір — червоне і зелене — колір літа в Україні, коли все бує і цвіте. Картина має мажорне звучання завдяки кольору, ритму лінії і колоподібній композиції. Все це дає відчуття безперерв-

дію «Оранта» при Київському Політехнічному інституті, де вчила дітей не лише малювати, а й мислити, розуміти мистецтво. І як розповідав автору статті один із учнів, Галина Зубченко на кожному занятті спонукала дітей вивчити чотири рядки поезії Кобзаря. Вона вважала, що саме його поезія промовляє безпосередньо до душі і пробуджує глибини національної пам'яті.

Для Галини Зубченко мистецтво було сакральним в своїй сутності, вона бачила його призначення в пробудженні людської душі до почуття вічності, до впевненості в безкінечності життя у Всесвіті. Художник Василь Корчинський зазначав, що кожна її робота постає як символ, як знак. Тому її картину «Вічність» можна розглядати як духовний і мистецький заповіт, як віру в бездонність джерел нашої культури, в невмирущість України та її народу.

Валерія Новодворська

«Героям Слава!»

Померла Валерія Новодворська — вістка розлетілася блискавкою по Україні. І відразу питання: «від чієї кулі?» Яюсь її ім'я вже чотири десятиліття супроводжувалося свистом куль і дивно загадкою її протистояння монстру, настільки одверто, що було страшно за неї.

А вона не боялась. В її шляхетному роду були вояводи і лицарі. В глухому 1950 році в білоруському містечку Барановичі нікому не снилося, що новонародженій дівчинці Валерії випадом на долю підняти їхні бойові штандарти і штурмувати глухі стіни Кремля. А в укріпленні тих стін брали участь її батьки і діди. То ж не дивно, що коли вона звільнилася від комуністичного обману, то про своє пробудження хотіла оповістити весь світ — в 1969 р. з балкону Палацу з'їздив віршованим памфлетом «Спасибо, партия, тебе».

Нечувана сміливість дівчини шокувала партію. До ув'язненої приставили кращих партійних психіатрів, які своїми ліками спотворили дівчині обличчя і сподівалися, що спотворили психіку. Але вона тільки посивіла у

свої 22 роки.

Звичайно, вона належала до правозахисного руху. Але її цікавив передусім захист особи перед нелюдським режимом насильства і неправди. Захист борців за свободу, тільки не захист усередненого конформізму, який тягнеться туди, де тепліше і зручніше. І тому вона не «була», а назавжди залишається на барикадах нонконформізму, захисницею честі і гідності людини.

Ім'я Валерії Іллініни дороге і близьке багатьом народам, що стали на шлях боротьби за волю. В її руках — прапор волі — над головами чесних і одважних.

Мало публіцистів, що їх читають усі. Мало є поетів, чіє слово так притягує. Негусто тих, що так влучають в ціль. В роки ув'язнень і заслань багато хто повторював магичні слова про долю тих, що вибрали дорогу честі і поклали життя за волю і гідність в темні часи царів і вождів імперії:

*Что вам светило прежде
На этом небе черном?
Наверное надежда...*

А может обреченность?

За тими словами вималювалися етапи до Сибіру «невольників святої волі», що йшли і йшли назустріч зорі, яка тільки вгадувалася попереду. Моторошні слова, що тривожили дівчину і лякали її сучасників.

Її активність в роки падіння імперії зла можна було б пов'язати з гаслом «Демократичний вибір Росії». Але то була тільки мрія. Її прямота і одвертість шокували і посткомуністичних суддів, тільки вони ледве стримували себе за «браком доказів» для нового ув'язнення і страхом світового скандалу.

Її рідкісний дар — чуття правди, схоплювання глибинної суті явищ і вміння передати це в слові — цей дар не підсудний!

Книги її говорять за себе самими заголовками.

Над пропастью во лжи.

Мой Карфаген должен быть разрушен.

По ту сторону отчаяния.

Прощание словянки.

Поэты и цари.

Валерію Новодворську любили і не-

навиділи.

Валерія Новодворська любила — і теж була послідовна в ненависті до старої незмінної лжі. Звичайно, вона проти Росії Путіна, де та лож омолоджується, як голови гідри.

Конформіст наполюханий тим, що вона не просто «за правду», а стає на барикади сьогоднішньої боротьби за правду. В пошуках нелукавої церкви вона записується в парафію Української Автокефальної Православної Церкви.

В пошуках чесної позиції вона, москвичка, одверто стає проти російської фашистської держави з її вождем Путіним.

Але Валерія Новодворська послідовна до кінця: вона приймає військову присягу на вірність Україні! Безперечно, її ім'я буде увіковічене і серед лицарів свободи, і серед Героїв, що захищали нині Україну, як форпост демократії.

Герої не вмирають.

*Редакція «Нашої віри»
і численний ряд підписів...*

Проща на «Козацькі могили»

Володимир РОЖКО,
м. Луцьк

На цьогорічній урочистості біля «Козацьких могил» 22 червня прибула багатотисячна громада прочан, з усієї України, щоб помолитися і вклонитися козацькій славі, взяти участь в богослужінні.

В дев'яту п'ятницю місцеве духовенство відправило панахиду за спокій душ полеглих у Берестецькій битві 1651 року козаків, яку очолив архієпископ Рівненський Іларіон. В суботу свою козацьку звитягу і вміння демонстрували нащадки полеглих за волю України молоді козаки з різних Січей: Волинської, Рівненської, Житомирської, Дніпропетровської, Донецької і ін. Вони змагалися у верховій їзді на ко-

нях, показували своє уміння володіти шаблею, стріляти з луків, пістолів, гармат тощо.

Недільна служба Божя зібрала десятки тисяч вірних. Очолив Богослужіння святійший Патріярх Київський і всієї України-Руси Філарет. Святійшому співслужили більше десяти архиєреїв УПЦ КП та десятки священників. Прочани разом з духовенством гаряче молилися за спокій душ полеглих козаків та сучасних героїв України, які загинули в цьогорічній війні з Москвою. Святійший Патріярх Філарет виголосив глибокозмистовну проповідь, в якій звучала віра у нашу перемогу, бо ж правда за нами, а Бог завжди на боці правди.

По закінченні служби Божої і панахиди відбувся похід до пам'ятника полеглим козакам на полі Берестецької битви.

Опісля зібралося народне віче, тисячі людей, серед яких більша частина — молодь.

Промовці, зокрема й депутати, ділилися своїми думками про сучасне політичне і економічне становище України.

По закінченні урочистостей автор цих рядків разом зі своїми колишніми студентами о. Юрієм Ковальчуком, Сергієм Хомицьким відвідали забуту невідчужимими нащадками братську могилу полеглих козаків над річкою Стир. Тут, в с. Вербень у червні 1651 р., сталася кривава січа українських козаків з лівим крилом польського війська під проводом Яреми Вишневецького, який прагнув оточити головні козацькі сили з північного сходу. На місці, де впади мужні герої, виросла висока братська могила, увінчана кам'яним хрестом, висота якого 1,6 м.

Довго стоїмо мовчки біля могили героїв. Тут мені пригадалися слова Тараса Шевченка:

*Слава не поляже,
а розкаже, що діялось в світі,
чия правда, чия кривда
і чій ми діти.*

Передплачуйте газету

Шановні передплатники!

Державне підприємство з розповсюдження періодичних видань «Преса» сповіщає Вас про те, що оформити передплату можна за «Каталогом видань України» та за «Каталогом видань зарубіжних країн» у поштових відділеннях та на сайті УДППЗ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua, а також скориставшись послугою «Передплата ON-LINE» на корпоративному сайті ДП «Преса» www.presa.ua.

Передплатний індекс газети «Наша віра» — 61671.

Газета містить актуальні матеріали з релігії та історії, богословські, філософські, літературознавчі та публіцистичні статті. В кожному числі є сторінка для дітей та юнацтва.

Передплатити газету собі та подарувати передплату друзям.

Засновник і видавець — колектив Редакції газети

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
Євген СВЕРСТЮК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Архiep. Ігор (СІЧЕНКО), Євген СВЕРСТЮК, Раїса ЛИША, Юрій ВІВТАШ

ЛІТЕРАТУРНИЙ І ХУДОЖНИЙ РЕДАКТОР: Раїса ЛИША

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Надія САМУЛЯК

КОМП'ЮТЕРНА РОБОТА: Вікторія ЛЮБИЧ

Зайти: вул. Межигірська 21, 04071

Для листів: Україна-Ukraine, 01001, Київ-1, а/c283.

E-mail: nashavira@ukr.net; <http://www.nashavira.ukrlife.org>

Телефон-факс: 425 68 06

Наш розрахунковий рахунок: 26004001282001, МФО 300142 в УКРІНБАНКУ

Ідентиф. код №22893760

Підписано до друку 14 липня 2014 р.

